

Vlada Crne Gore

Ministarstvo za evropske integracije

Podgorica, 24.11.2009

U p i t n i k

Informacija koju od Vlade Crne Gore zahtijeva Evropska komisija u cilju pripreme Mišljenja o zahtjevu Crne Gore za članstvo u Evropskoj uniji

III Regionalna pitanja i međunarodne obaveze

Odgovorno lice:	Gordana Djurovic
Rukovodilac grupe:	Aleksandar Pejovic
Zamjenik rukovodioca grupe:	
Sekretar grupe:	Mirna Nikcevic
Zamjenik sekretara grupe:	Danica Ponomarev
Kontakt MEI:	Svetlana Rajkovic
IT Podrška:	Goran Gosovic

Sadržaj:

POLITICKI KRITERIJUMI	5
III Regionalna pitanja i međunarodne obaveze	6

POLITICKI KRITERIJUMI

III Regionalna pitanja i međunarodne obaveze

Povratak izbjeglica i raseljenih lica

107. Statistika: molimo da pružite statističke podatke za sljedeće kategorije osoba:

a) Izbjeglice iz Crne Gore koji su otišli u druge zemlje za vrijeme

(1) ratova u bivšoj Jugoslaviji u ranim devedesetim;

(2) za vrijeme kosovske krize 1999. Koji procenat ovih izbjeglica se vratio?

Crna Gora ne posjeduje statističke podatke za odgovor na ovo pitanje. Ministarstvo unutrašnjih poslova i javne uprave nije vodilo evidenciju vezano za lica koja su otišla iz Crne Gore u druge zemlje za vrijeme ratova u bivšoj Jugoslaviji u ranijim devedesetim i za vrijeme kosovske krize 1999. godine, pa iz tih razloga Crna Gora ne raspolaže traženim statističkim podacima.

Ovo iz razloga što su građani Crne Gore, s validnim pasošima, mogli bez ikakvnog obrazloženja da prelaze državnu granicu radi putovanja u drugu državu. Takođe, u toku ratova u bivšoj Jugoslaviji u ranim devedesetim i za vrijeme kosovske krize 1999. pasoši su izdavani jugoslovenskim građanima (Savezna Republika Jugoslavija) i nije mogla postojati posebna evidencija o crnogorskim građanima. Jednako tako, podaci koje posjeduje UNHCR za predmetne godine se odnose isključivo na građane SRJ, tako da ni pomenuti podaci ne mogu biti relevantni za odgovor na ovo pitanje.

Generalno, Crna Gora je bila destinacija koja je prihvatila izbjeglice iz svih krajeva bivše Jugoslavije u koju se masovno dolazilo, a zanemarljiv broj je napuštao Crnu Goru. U vrijeme kosovske krize 1999., izbjeglice i interno raseljena lica su činila više od 20% ukupne populacije Crne Gore.

b) Izbjeglice iz drugih zemalja koje su došle u Crnu Goru. Kad su stigli i koji procenat se vratio?

Raseljena lica

Tokom 1992. godine, za 34 307 lica, iz bivših jugoslovenskih republika (Hrvatske, BiH i Slovenije), donijeto je rješenje o priznanju statusa raseljenog na teritoriji Crne Gore i izdate su legitimacije raseljenih lica.

Nakon toga, 1996. i 2000. godine, sprovedene su dvije registracije, koje nijesu imale karakter pravno-formalne revizije statusa raseljenih lica, ali je utvrđen njihov broj u Crnoj Gori. Tako je 1996. godine registrovano 28 338, a krajem 2000. godine 14 418 raseljenih lica.

Na posljednoj registraciji, sprovedenoj 2004. godine, utvrđeno je da u Crnoj Gori boravi 8 474 raseljenih lica iz bivših jugoslovenskih republika. Od broja 8 474, 6 105 su lica iz BiH, 2 343 iz Hrvatske a 26 lica je iz Slovenije, a do 10. septembra 2009. godine, u bazi Ministarstva unutrašnjih poslova i javne uprave, evidentirane su 43 odjave boravka zbog povratka u zemlju porijekla, 74 odjave van Crne Gore i 30 odjava zbog odlaska u Srbiju.

Na javni poziv, koji je, od 01.aprila do 01. avgusta, u cilju novog preispitivanja statusa raseljenih lica iz bivših jugoslovenskih republika, shodno Zakonu o azilu, uputilo Ministarstvo unutrašnjih poslova i javne uprave, javilo se 5741 lica.

Interno raseljena lica

Nakon dešavanja na Kosovu 1999. god. značajan broj raseljenih lica sa Kosova, uglavnom albanske nacionalnosti, našao je utočište u Crnoj Gori. Komesarijat za raseljena lica Vlade Republike Crne Gore u saradnji sa Visokim komesarijatom za izbjeglice Ujedinjenih Nacija (u daljem tekstu - UNHCR), počela je prvu registraciju raseljenih lica sa Kosova u Crnoj Gori. Tako je **u periodu od 01.02.1999. do 10.04.1999. god. registrovano ukupno oko 18.000 raseljenih lica sa Kosova**. Kako su događaji koji su uslijedili u potpunosti poništili efekte ove registracije, to se baza podataka koja je pri tom formirana nije mogla koristiti u planirane svrhe. Početkom aprila 1999. god., došlo je do velikih pomjeranja stanovništva sa prostora Kosova. Raseljenički talas sa Kosova u ovom periodu doveo je Crnu Goru na prag humanitarne katastrofe. Tokom maja 1999. godine, broj raseljenih lica sa Kosova u Crnoj Gori dostizao je 130.000 sa oko 28.000 izbjeglih lica iz bivših SFRJ republika (procjena za raseljena lica iz bivših jugoslovenskih republika na osnovu registracije koju je obavio Komesarijat za raseljena lica 1996. godine).

Juna 1999 godine došlo je do velike smjene raseljeničke populacije u Crnoj Gori. Povratak albanskog stanovništva na Kosovo te dolazak nealbanskog stanovništva izmijenio je dotadašnju situaciju u Crnoj Gori. Stabilizacijom prilika u drugoj polovini 1999 god. stekli su se neophodni uslovi da se pristupi ponovnoj registraciji raseljenih lica sa Kosova.

U periodu od 01.10. 1999. do 18.12. 1999. god. registrovano je 32 040 raseljenih lica sa Kosova, pri čemu su svim registrovanim licima izdate legitimacije raseljenog lica, a svi nosioci domaćinstava dobili su porodične kartone za evidenciju humanitarne pomoći. Baza podataka druge registracije raseljenih lica sa Kosova sada se mogla koristiti u planiranju različitih aktivnosti na rješavanju humanitarnih i mnogih drugih problema raseljenih lica.

Ponovna registracija je izvršena 2003. godine, kojom je utvrđeno da u Crnoj Gori boravi 18 047 interno raseljenih lica sa Kosova.

Na dan 16.11.2009. godine, u Crnoj Gori boravi 10.950 raseljenih lica s Kosova po najnovijim podacima dobijenim u procesu preregistracije koja je obavljena u periodu od 14.09.2009 do 14.11.2009. godine.

Evidenciju o broju lica koja su se vratila, Zavod za zbrinjavanje izbjeglica vodi od 2007. godine. Tokom 2007. godine, vratilo se 107 lica; 2008. godine - 92 lica i 2009. godine - 153 lica.

Tokom 2007. godine, u Srbiju je otišlo 108 lica, a 2009. godine - 2 lica.

108. Pravni i regulatorni okvir: Molimo da opišete pravni i regulatorni okvir za zaštitu, status, prava, kao i integraciju izbjeglica, raseljenih i interno raseljenih lica u Crnoj Gori.

Od 1992. godine do danas donijet je veliki broj normativnih akata kojima su uređena navedena pitanja. To su:

- Strategija za trajno rješenje pitanja izbjeglica i interno raseljenih lica u Crnoj Gori čiji je cilj bio da se u naredne tri godine od njenog donošenja, u zavisnosti od ekonomske mogućnosti Crne Gore, a imajući u vidu međunarodne standarde i principe iznađe optimalno rješenje za ova lica, kroz repatrijaciju, lokalnu integraciju i odlazak u treće zemlje (usvojena marta 2005. godine).
- Zakon o crnogorskom državljanstvu (Sl. list CG, br. 13/08) predviđa i da izbjeglice i raseljena lica, ukoliko ispunjavaju zakonske uslove, mogu steći državljanstvo prijemom.
- Zakon o azilu (Sl. list RCG, br. 45/06), propisuje da se status izbjeglice može priznati licima kojima je priznat status raseljenog lica, ukoliko ispunjavaju uslove propisane ovim zakonom.
- Zakon o zapošljavanju i radu stranaca (Sl. list CG, br. 22/08) propisuje da lice kojem je priznat status izbjeglice u Crnoj Gori i lice kojem je odobrena dodatna zaštita u skladu sa posebnim propisom - Zakonom o azilu, može dobiti ličnu radnu dozvolu. Lična radna dozvola strancu omogućava slobodan pristup tržištu rada, nezavisno od stanja i odnosa na tržištu.
- Zakonom o zdravstvenoj zaštiti (Sl. list RCG, br. 39/04), propisano je da država obezbjeđuje sredstva za zdravstvenu zaštitu stranaca kojima je priznat status izbjeglice i raseljenih lica u skladu sa posebnim propisima i međunarodnim sporazumima.
- Uredba o zbrinjavanju raseljenih lica (Sl. list RCG, br. 37/92, 45/06 i 72/06), koja je uredila pitanja privremenog prihvata, zbrinjavanja, zaštite, evidentiranja raseljenih lica, i rješavanje njihovog statusa.
- Odluka o privremenom zadržavanju statusa i prava raseljenih i interno raseljenih lica u Republici Crnoj Gori (Sl. list RCG, br. 46/06) propisuje da raseljena lica iz bivših jugoslovenskih republika i interno raseljena lica sa Kosova privremeno zadržavaju status koji su imali na dan 3. juna 2006. godine a njihov status će se rješavati u skladu sa zakonom o strancima, azilu i regionalnim dokumentima o pitanju razrješavanja njihovog statusa.
- Odluka o načinu evidentiranja izbjeglih i interno raseljenih lica (Sl. list RCG, br. 30/05) - propisuje način prijavljivanja i odjavljivanja raseljenih i interno raseljenih lica u evidenciji fonda za zdravstveno osiguranje u cilju ostvarivanja zdravstvene zaštite.
- Odluka o izgledu i sadržaju obrazaca i načinu izdavanja isprava licu koje traži azil, licu kojem je priznat status izbjeglice, licu kojem je odobrena dodatna zaštita i licu kojem je odobrena privremena zaštita (Sl. list CG, br. 13/09), propisuje način izdavanja i izgled isprava koje se izdaju licima koja traže azil ili im je odobren neki drugi oblik zaštite.
- Uredbom o novčanoj pomoći za lica koje traži azil, kojem je priznat status izbjeglice i kojem je odobrena dodatna zaštita (Sl. list CG, br. 56/08), propisano je da lica koje traži azil, lica kojem je priznat status izbjeglice i lica kojem je odobrena dodatna zaštita, u skladu sa Zakonom o azilu, ostvaruje novčanu pomoć kao vid socijalne zaštite.
- Pravilnik o legitimaciji raseljenih lica (Sl. list RCG, br. 41/92 i 76/04), koji propisuje obrazac legitimacije raseljenog lica kao i način vođenja evidencije o izdatim legitimacijama raseljenog lica i promjeni njihovog boravišta.
- Akcioni plan za rješavanje statusa raseljenih lica iz bivših jugoslovenskih republika i interno raseljenih lica sa Kosova koji borave u Crnoj Gori.

- Zakon o strancima (Sl.list CG, br. 82/08) i Zakon o dopunama Zakona o strancima (Sl.list CG, br. 72/09)

109. Objasnite svoju cjelokupnu politiku koja se tiče tretmana izbjeglica, raseljenih i interno raseljenih lica koji borave u Crnoj Gori. Postoji li bilo kakva diskriminacija prema njima kad su u pitanju socijalna i ekonomska prava?

Na osnovu naprijed iznesenog može se ustvrditi da u Crnoj Gori ne postoji diskriminacija po socijalnim i ekonomskim pravima za izbjeglice, raseljena i interno raseljena lica.

Sticanje statusa izbjeglica, kao i prestanak i ukidanje, ovog statusa regulasano je Zakonom o azilu (Sl. list RCG, br. 45/06),

Lice kojem je priznat status izbjeglice ima pravo na:

- 1) boravak;
- 2) putnu ispravu i ličnu kartu kojom potvrđuje identitet, pravni status, pravo na boravak i druga prava propisana ovim zakonom;
- 3) slobodu kretanja i izbor mjesta boravka;
- 4) slobodan pristup sudovima i pravnoj pomoći;
- 5) slobodu vjeroispovijesti;
- 6) besplatno osnovno i srednje obrazovanje u školama čiji je osnivač država, a više i visoko obrazovanje u javnim ustanovama čiji je osnivač država, pod uslovima propisanim za strance;
- 7) rad;
- 8) socijalnu zaštitu;
- 9) spajanje porodice;
- 10) smještaj, ukoliko je potreban, a najduže šest mjeseci od dana priznavanja statusa izbjeglice;
- 11) zdravstvenu zaštitu, do sticanja svojstva osiguranog lica, u skladu sa posebnim propisom;
- 12) sticanje pokretne i nepokretne imovine, pod uslovima određenim zakonom, uz oslobađanje od reciprociteta poslije tri godine boravka u Crnoj Gori;
- 13) pomoć pri uključivanju u društvo.

Pravo na rad, izbjeglica ostvaruje pod istim uslovima koji su propisani za strance sa odobrenim stalnim boravkom. Pravo na rad izbjeglica ostvaruje na osnovu lične radne dozvole, koja se izdaje na neodređeno vrijeme. Lična radna dozvola omogućava slobodan pristup tržištu rada nezavisno od stanja i odnosa na tržištu.

Mjera ograničenja rada stranaca, se ne primjenjuju na izbjeglicu:

- koji boravi najmanje tri godine u Crnoj Gori;
- koji je u braku sa crnogorskim državljaninom;
- čije jedno dijete ima crnogorsko državljanstvo.

Pravo na invalidsko osiguranje, zdravstvenu zaštitu, penzijsko osiguranje i druga prava iz radnog odnosa izbjeglica ostvaruje pod istim uslovima kao i crnogorski državljanin.

Izbjeglica ostvaruje pravo na socijalnu zaštitu saglasno posebnom propisu o socijalnoj zaštiti, a najduže jednu godinu od konačnosti rješenja kojim je priznat status izbjeglice.

Na osnovu Uredbe o novčanoj pomoći za lice koje traži azil, kojem je priznat status izbjeglice i kojem je odobrena dodatna zaštita („Službeni list Crne Gore” broj 56/2008), kao posebnim propisom, izbjeglice ostvaruju novčanu pomoć, kao vid socijalne zaštite. Ova pomoć se ostvaruje, kao mjesečna novčana pomoć ili jednokratna novčana pomoć. Mjesečna novčana pomoć obezbjeđuje se izbjeglici, kojem je prestalo pravo na smještaj, u skladu sa Zakonom o azilu, i pod uslovom da nema finansijskih sredstava i imovine.

Visina ove novčane pomoći iznosi:

- za pojedinca	55€
- za porodicu sa dva člana	66€
- za porodicu sa tri člana	79,20€
- za porodicu sa četiri člana	93,50€
- za porodicu sa pet i više članova	104,50€

Visina ove pomoći može se utvrditi i u većem iznosu.

Jednokratnu novčanu pomoć izbjeglice ostvaruju:

- u slučaju posebnih okolnosti, koje utiču na njihovo materijalno i zdravstveno stanje
- za slučaj pokrivanja troškova sahrane.

Visina ove pomoći određuje se u zavisnosti od nastale situacije u skladu sa materijalnim mogućnostima države.

Uslovi za ostvarivanje prava na uključivanje u društveni, ekonomski i kulturni život obezbjeđuju se, zavisno od ekonomskih i drugih mogućnosti Crne Gore, organizovanjem kurseva crnogorskog jezika, pružanjem obavještenja o državnom uređenju, istoriji i kulturi, organizovanjem seminara i kroz druge oblike osposobljavanja.

Crna Gora je propisala da će u okviru svojih ekonomskih i drugih mogućnosti u najvećoj mogućoj mjeri, omogućiti integraciju i naturalizaciju izbjeglica, kao i da takse i drugi troškovi u postupku ostvarivanja ovih prava se određuju u visini koja ne predstavlja smetnju za podnošenje zahtjeva i ostvarivanje istih.

Shodno Zakonu o azilu organi nadleženi za odlučivanje i ostvarivanje prava lica kojima je priznat status izbjeglice su:

- za oblast rada i socijalne zaštite – Ministarstvo rada i socijalnog staranja i organi državne uprave, organizacije i ustanove koji su iz tog resora;
- za oblast zdravstva - Ministarstvo zdravlja i organi državne uprave, organizacije i ustanove koji su iz tog resora;
- za oblast obrazovanja – Ministarstvo prosvete i nauke i organi državne uprave, organizacije i ustanove koji su iz tog resora;

Napomena: Detaljne informacije o raseljenim i interno raseljenim kao i aktivnosti koje Crna Gora preduzima u cilju trajnog rješenja ovog problema sadržani su u odgovoru na pitanje 110.

110. Koja su rješenja predviđena za problem raseljenih i interno raseljenih lica koji žive u Crnoj Gori? Da li relevantno zakonodavstvo predviđa bilo kakvo održivo rješenje za status interno raseljenih lica?

Odluka o privremenom zadržavanju statusa i prava raseljenih i interno raseljenih lica u Republici Crnoj Gori (Sl. list RCG, br. 46/06) propisuje, da raseljena lica iz bivših jugoslovenskih republika, kojima je status utvrđen na osnovu Uredbe o zbrinjavanju raseljenih lica (Sl. list RCG, br. 37/92), i interno raseljena lica sa Kosova, kojima je status utvrdio Komesarijat za raseljena lica Vlade Republike Crne Gore, privremeno zadržavaju status i prava u Republici Crnoj Gori, koja su imala na dan 3. juna 2006. godine.

Odlukom je predviđeno da će se status navedenih lica rješavati u skladu sa Zakonom o azilu odnosno Zakonom o strancima.

Nacionalna strategija za trajno rješenje pitanja izbjeglica i interno raseljenih lica, usvojena je 3.marta 2005. Cilj Strategije je bio da u naredne tri godine u zavisnosti od ekonomskih mogućnosti Crne Gore, a imajući u vidu međunarodne standarde i principe, iznađe optimalno rješenje za raseljena i interno raseljena lica koja borave u Crnoj Gori. Strategija je ukazala na tri moguća pravca rešavanja ovog problema i to:

- repatrijacija i povratak na Kosovo,
- lokalna integracija i
- odlazak u treće zemlje.

Zakon o azilu (Sl. list RCG, br. 45/06) u članu 75 stav 2, propisuje: «Status izbjeglice priznaće se licima kojima je priznat status raseljenog lica na osnovu Uredbe o zbrinjavanju raseljenih lica («Službeni list RCG, br. 37/92) ako se u postupku utvrdi da raseljeno lice, na dan početka primjene ovog zakona, stalno boravi u Crnoj Gori i da ne postoje razlozi za prestanak ili ukidanje statusa izbjeglice propisani ovim zakonom».

Ministarstvo unutrašnjih poslova i javne uprave, pozvalo je, putem javnog saopštenja, raseljena lica iz bivših jugoslovenskih republika, da se jave područnim jedinicama i filijalama Ministarstva gdje imaju odobren boravak, radi preispitivanja statusa. Za četiri mjeseca, koliko je ostavljeno raseljenim licima da se jave, 5718 odazvalo se na poziv.

Za vođenje prvostepenog postupka i donošenje rješenja o priznavanju statusa izbjeglice, odnosno rješenja o prestanku ili ukidanju istog, nadležno je Ministarstvo unutrašnjih poslova i javne uprave, odnosno Kancelarija za azil u Sektoru za upravne unutrašnje poslove.

Na odluke Ministarstva, shodno Zakonu o azilu, postoji mogućnost žalbe Državnoj komisiji za rješavanje po žalbama za azil.

a) Integracija raseljenih i interno raseljenih lica

Parlament Crne Gore je usvojio Predlog Zakona o dopunama Zakona o strancima. Ovim Zakonom raseljena lica iz bivših jugoslovenskih republika i interno raseljena lica sa Kosova će biti u mogućnosti da u Crnoj Gori stiču status stranca sa stalnim nastanjenjem, uključujući pristup svim pravima koja su propisana za strance sa stalnim nastanjenjem u Crnoj Gori, kao i pravo dobijanja lične karte za strance.

Vlada Crne Gore je, septembra 2009. godine, usvojila i Akcioni plan za rješavanje statusa raseljenih lica iz bivših jugoslovenskih republika i interno raseljenih lica sa Kosova koja borave u Crnoj Gori, kojim su predviđene aktivnosti, utvrđeni rokovi i nosioci obaveza radi rješavanja ovog pitanja.

Zaključkom Vlade Crne Gore, Zavod za zbrinjavanje izbjeglica je zadužen da u saradnji sa Ministarstvom unutrašnjih poslova i javne uprave, preregistruje interno raseljena lica s Kosova koja borave u Crnoj Gori. Preregistracija je počela 14. septembra i trajala je do 14. novembra 2009.

godine. Ciljna grupa preregistracije su interno raseljena lica sa Kosova, koja borave u Crnoj Gori, i kojima je status utvrdio Komesarijat za raseljena lica Vlade Republike Crne Gore.

Postupak preregistracije podrazumijeva anketiranje lica koja se jave na registracionom punktu pri čemu se obuhvat podataka vrši za svako lice pojedinačno.

U redovnom postupku preregistracije, od 14. 09. 2009. godine do 14. 10. 2009. godine, preregistrovano je 10.126 lica. U toku produžetka preregistracije, od 14.10.2009 do 14.11.2009 godine preregistrovalo se 824 lica. Ukupno preregistrovanih lica bilo je 10.950 lica.

U cilju zbrinjavanja, odnosno smještaja raseljenih i interno raseljenih lica u Crnoj Gori su građeni stambeni objekti. U periodu od 1995. ukupno je izgrađeno 418 stambenih jedinica, u kojima je smješteno 1656 lica. Izgradnja navedenih objekata realizovana je kroz saradnju između lokalnih samouprava i međunarodnih organizacija.

b) Repatrijacija i povratak na Kosovo

Od 2005. godine u cilju održivog povratka interno raseljenih lica na Kosovo Komesarijat za raseljena lica (sada Zavod za zbrinjavanje izbjeglica), se uključio u saradnji sa UNHCR-om i Danskim savjetom za izbjeglice u realizaciju projekta „Idi-Vidi“.

Ovim licima se omogućava, da posjete Kosovo, kao i da se neposredno uvjere u kakvom je stanju njihova imovina. Koju im pomoć nudi lokalna zajednica i kakav je mogućnost pristupa njihovim pravima. Nakon ovoga raseljena lica sama odlučuju o povratku.

U toku je aktivnost sprovođenja ankete za interno raseljena lica sa Kosova, čiji je cilj utvrđivanje broja zainteresovanih lica za povratak na Kosovo. Do sada je 1300 lica iskazalo želju za povratak u mjesta porijekla. Od ovog broja 72 porodice (402 lica) su već ušle u formalnu proceduru i popunile upitnik za povratak, a ostale 244 porodice (894 lica) su na listama zainteresovanih za povratak.

Regionalna saradnja

111. Molimo da dostavite listu svih regionalnih inicijativa u kojima Crna Gora učestvuje. Molim da specificirate koji su regionalni sporazumi dosad potpisani i ratifikovani?

Lista organizacija i inicijativa

- Centralnoevropska inicijativa (CEI)
- Proces saradnje u Jugoistočnoj Evropi (SEECF)
- Savjet za regionalnu saradnju (RCC)
- Jadransko – jonska inicijativa (JJI)
- Unija za Mediteran (UzM)
- Regionalna inicijativa za migracije, azil i izbjegla lica (MARRI)
- Centralnoevropski sporazum o slobodnoj trgovini (CEFTA 2006)
- Inicijativa o saradnji lokalnih zajednica na tromeđi Crne Gore, Hrvatske i Bosne i Hercegovine
- Inicijativa za saradnju u Jugoistočnoj Evropi (SECI - Beč)
- Regionalni centar za borbu protiv prekograničnog kriminala (SECI Centar u Bukureštu)
- Centar za bezbjednosnu saradnju (RACVIAC)
- Inicijativa za spremnost i prevenciju katastrofa u Jugoistočnoj Evropi (DPPI SEE)

- Regionalna škola za državnu upravu (ReSPA)
- Trilateralna komisija za Jadran
- Energetska zajednica Jugoistočne Evrope
- Zdravstvena mreža za Jugoistočnu Evropu (SEEHN)
- Regionalna antikorupcijska inicijativa (RAI)
- Savjet ministara kulture Jugoistočne Evrope
- Jadranska povelja
- Proces saradnje ministara odbrane zemalja Jugoistočne Evrope (SEDM)
- Regionalni centar za kontrolu lakog naoružanja (SEESAC)
- Inicijativa za pomoć zemljama Jugoistočne Evrope - Southeast Europe Clearinghouse (SEECH)
- Dunavska komisija
- Proces saradnje na Dunavu (DCP)
- Organizacija crnomorske ekonomske saradnje (BSEC)
- Međunarodna Komisija za zaštitu Dunava (ICPDR)
- Međunarodna Komisija za zaštitu sliva rijeke Save (ISRBC)
- Inicijativa »Elektronska Jugoistočna Evropa« (eSEE)
- Policijska saradnja u Jugoistočnoj Evropi
- Jadranska euroregija
- Eurodistrikt Južnog Jadrana

Regionalni sporazumi - potpisani i ratifikovani

- Ugovor između Vijeća ministara Bosne i Hercegovine i Vlada ostalih država članica Procesu saradnje u Jugoistočnoj Evropi, Privremene uprave Misije Ujedinjenih nacija na Kosovu, u ime Kosova, u skladu sa Rezolucijom Savjeta bezbjednosti Ujedinjenih nacija 1244, o aranžmanu zemlje domaćina za Sekretarijat Savjeta za regionalnu saradnju (RCC) – potpisan 14. septembra 2007. godine, ratifikovan 11. februara 2008. godine
- Sporazum o slobodnoj trgovini u regionu (CEFTA2006) – potpisan 19. decembra 2006. godine, ratifikovan 28. marta 2007. godine.
- Sporazum između Evropske zajednice i Crne Gore o formiranju Energetske zajednice (EZ) – potpisan 25. oktobra 2005. godine, ratifikovan 26. oktobra 2006. godine.
- Konvencija o policijskoj saradnji u Jugoistočnoj Evropi – potpisana 5. maja 2006. godine, ratifikovana 26. decembra 2007. godine.
- Međunarodni sporazum o uspostavljanju Regionalne škole za državnu upravu (ReSPA) - potpisan 21. novembra 2008. godine, ratifikovan 13. oktobra 2009.
- Sporazum o uspostavljanju željezničke mreže visoke performanse u Jugoistočnoj Evropi – potpisan 4. maja 2006. godine, ratifikovan 12. jula 2007. godine
- Memorandumu o razumijevanju Institucionalnog okvira Inicijative za spremnost i prevenciju katastrofa za Jugoistočnu Evropu (DPPI) - potpisan 24. septembra 2007. godine, proces ratifikacije u toku.
- Povelja Procesu saradnje u Jugoistočnoj Evropi (SEECF) o dobrosusjedskim odnosima, stabilnosti, bezbjednosti i saradnji u Jugoistočnoj Evropi – potpisana 23. oktobra 2008. godine.

- Sporazum o saradnji u cilju sprečavanja i borbe protiv prekograničnog kriminala – Crna Gora pristupila 6. juna 2008. godine.

Bilateralni odnosi

112. Molimo da dostavite pregled odnosa sa susjednim zemljama, i sa zemljama regiona zapadnog Balkana, uključujući neriješena bilateralna pitanja, uključujući granična pitanja, kao i izgleda za razrješenje istih.

Susjedi koji nijesu Zapadni Balkan

Republika Italija

Bilateralni odnosi

Odnose Crne Gore i Republike Italije karakterišu tradicionalno prijateljska saradnja i intenzivni kontakti na visokom političkom nivou.

Republika Italija priznala je Crnu Goru 15. juna 2006, kada su i uspostavljeni diplomatski odnosi. Dvije države imaju diplomatske odnose na ambadorskom nivou.

Predsjednik Vlade Republike Italije Silvio Berlusconi boravio je u zvaničnoj posjeti Crnoj Gori 16. marta 2009, ministar inostranih poslova Milan Roćen bio je u zvaničnoj posjeti Italiji 27. novembra 2008, predsjednik Vlade Crne Gore Milo Đukanović i ministar inostranih poslova Milan Roćen boravili su u zvaničnoj posjeti Republici Italiji 17. jula 2008, predsjednik Skupštine Crne Gore Ranko Krivokapić posjetio je Italiji u julu 2008.

Republika Italija, koja je jedan od najznačajnih spoljno-političkih partnera Crne Gore, čvrsto se zalaže za ubrzan napredak Crne Gore i zemalja u regionu na putu evropskih i evro-atlantskih integracija, kao i za liberalizaciju viznog režima.

Ekonomska saradnja

Dosadašnji politički kontakti rezultirali su pokretanjem brojnih inicijativa na bilateralnom ekonomskom planu, što podstiče i unapređuje ne samo privrednu, već i sveukupnu saradnju Crne Gore i Republike Italije.

Robna razmjena između Crne Gore i Republike Italije u 2008. iznosila je 280, 45 miliona €, a u periodu januar-jun 2009. 68, 9 miliona €.

U prethodnom periodu intenzivirana je saradnja u oblasti ekonomije, što potvrđuje niz susreta koje je grupa italijanskih preduzetnika imala sa crnogorskim privrednicima. Takođe, formiranje italijansko-crnogorskog poslovnog udruženja početkom 2009, posjeta italijanskog ministra za ekonomski razvoj, Klaudija Skajole Crnoj Gori juna 2009. i potpisivanje dva sporazuma iz oblasti energetike i saobraćaja tom prilikom, kao i otvaranje Kancelarije italijanskog Instituta za spoljnu trgovinu u Podgorici, čiji je primarni zadatak pospješivanje razmjene između dvije zemlje i podsticanje italijanskih investicija, dale su dodatan impuls daljem ekonomskom i sveukupnom povezivanju dvije države.

Postoji snažan interes obje vlade za intenziviranje saradnje u oblasti lučkog, željezničkog i putnog saobraćaja. Memorandum o razumijevanju između Ministarstva ekonomije Crne Gore, Ministarstva za ekonomski razvoj Republike Italije i Ministarstva za infrastrukturu Republike Srbije, o realizaciji Studije o tehničko – ekonomskoj izvodljivosti radova vezanih za rekonstrukciju željezničke pruge Bar – Beograd potpisan je 16. juna 2009. Revitalizacija i modernizacija pruge Bar-Beograd, čija

vrijednost iznosi 1,5 miliona eura, važan je projekat za saobraćajni sistem Crne Gore i Jugoistočne Evrope.

Memorandum o razumijevanju između Ministarstva ekonomije Crne Gore i Ministarstva za ekonomski razvoj Republike Italije o saradnji u oblasti razvoja energetskeg sektora, takođe je potpisan 16. juna 2009, i predstavlja značajan korak u unapređenju saradnje dvije zemlje u oblastima električne energije, prirodnog gasa i nafte, sa posebnim naglaskom na projekat razvoja prenosnih kapaciteta električne energije izgradnjom podmorskog kabla između Crne Gore i Italije.

Realizovana su italijanska ulaganja u energetske sektor u Crnoj Gori, prvenstveno učešće italijanske kompanije A2A u dokapitalizaciji Elektroprivrede Crne Gore. Poseban akcenat stavljen je na projekat energetskeg povezivanja CG i Italije - Terna i EPCG, ukupne vrijednosti 800 miliona.

Intenzivni su kontakti i saradnja Crne Gore i Italije i u oblastima unutrašnjih poslova, turizma, zaštite životne sredine, zdravstva, kulture, nauke i prosvjete.

Sporazum Vlade Republike Italije i Vlade Republike Crne Gore o borbi protiv kriminala, potpisan je 27. jula 2007.

Multilateralna saradnja

Postoji intenzivna saradnja sa italijanskim regijama, kao i u okviru regionalnih inicijativa i međunarodnih organizacija (Jadransko-jonska inicijativa JJI, Savjet za regionalnu saradnju-RCC, Centralnoevropska inicijativa-CEI, Savjet Evrope, OEBS, UN i specijalizovane agencije, itd...).

Zapadni Balkan (Hrvatska, Bosna i Hercegovina, Srbija, Kosovo pod Rez. SBUN 1244, Albanija, BJR Makedonija);

1. Hrvatska

Bilateralni odnosi

Bilateralni odnosi Crne Gore i Republike Hrvatske su veoma dobri i razvijeni u mnogim područjima. Crna Gora i Hrvatska naročito sarađuju na polju evropskih i evro-atlantskih integracija na osnovu Protokola o saradnji u oblasti EU koji je potpisan 12. januara 2007. između Ministarstva vanjskih poslova i evropskih integracija Republike Hrvatske i Sekretarijata za evropske integracije Crne Gore, te u nizu regionalnih inicijativa i foruma. Saradnju dvije zemlje karakteriše i kontinuitet intenzivnih političkih kontakata na najvišem nivou: posjete mip-a M. Roćena (14. januara 2009), premijera M. Đukanovića (12. marta 2008) i predsjednika Skupštine R. Krivokapića RH (5-6. oktobra 2009. i 17-18. juna 2008); posjete predsjednika Vlade RH I. Sanadera (22. juna 2009), predsjednika Sabora L. Bebića (27-28. oktobra 2008. i 8. februara 2009), predsjednika S. Mesića (7-8. jula 2008) i ministra vanjskih poslova i evropskih integracija RH G. Jandrokovića Crnoj Gori (12. maja 2008). Premijer M. Đukanović i mip M. Roćen učestvovali su na Croatia Summit 2009, 9. i 10. jula 2009. u Dubrovniku, a predsjednik RH S. Mesić učestvovao je na 8. Regionalnom forumu o koridorima kulture JIE "Upravljanje kulturnim različitostima i njihova promocija u turističke svrhe", 3-4. juna 2009, na Cetinju.

Ministar inostranih poslova Crne Gore Milan Roćen, u okviru crnogorskog predsjedavanja, bio je domaćin sastanka Inicijative o perspektivama saradnje lokalnih zajednica na tromeđi Bosne i Hercegovine, Crne Gore i Republike Hrvatske na temu »Prezentacija projektno-orjentisane saradnje na tromeđi«, 8. jula 2009. u Herceg Novom. Tokom sastanka usvojena je Zajednička izjava o saradnji na realizaciji zajedničkih prekograničnih projekata.

Crna Gora je 26. novembra 2008. formirala Grupu prijateljstva Crna Gora-Hrvatska u Parlamentu Crne Gore. Odbor za međuparlamentarnu saradnju Sabora Hrvatske je 22. jula 2008. formirao Hrvatsko-crnogorsko društvo prijateljstva.

Osnažena je saradnja dva MIP-a: Konzularne konsultacije između MIP CG i MVPEI RH održane su 2. aprila 2009. u Podgorici. Dogovorena je saradnja dvije države u domenu konzularnih poslova

u procesu pridruživanja EU. Februara 2009. održane su konsultacije o evropskim integracijama, kada je u Crnoj Gori boravio V. Drobnjak, glavni pregovarač R. Hrvatske za EU.

Crna Gora i Hrvatska intenzivno sarađuju u oblasti odbrane. Plan bilateralne saradnje u oblasti odbrane za 2009. potpisan je 6. februara 2009. Hrvatska je glavni partner Crnoj Gori u uspostavljanju podoficirskog lanca podrške koji je implementiran u novu formaciju Vojske Crne Gore. U tom cilju, u Hrvatskoj se realizuju kursevi za instruktore za obuku podoficira i vojnika Vojske Crne Gore. Takođe, u Komandnoj štabnoj školi Hrvatske školuje se značajan broj vojnih lica iz Crne Gore. Sa Hrvatskom je redovna i aktivna komunikacija o učešću u ISAF misiji.

Na osnovu Sporazuma o naučnoj i tehnološkoj saradnji potpisanog 26. januara 2009. u Podgorici i Memoranduma o saradnji u oblasti obrazovanja potpisanog 18. juna 2008. u Zagrebu, potpisan je Program saradnje u oblastima nauke, tehnologije i obrazovanja za period od 2009. do 2012. između Ministarstva prosvjete i nauke Crne Gore i Ministarstva znanosti, obrazovanja i športa Republike Hrvatske, u Podgorici 9. jula 2009.

Bilateralni sporazumi

Između Crne Gore i Republike Hrvatske na snazi je 27 bilateralnih ugovora i akata, od kojih se 3 privremeno primjenjuju. U januaru 2009. tokom boravka mip-a M. Roćena u Hrvatskoj, potpisan je bilateralni Sporazum o zaštiti nacionalnih manjina. U junu 2009. tokom boravka premijera Sanadera u Crnoj Gori potpisan je Sporazum o vazдушnom saobraćaju.

Ekonomska saradnja

Bilateralna ekonomska saradnja je od velikog strateškog značaja; hrvatski konzorcijum na čelu sa splitskom kompanijom Konstruktor inženjering, a u čijem sastavu su Institut građevinarstva Hrvatske (IGH) i Tehnika, izabran je u aprilu 2009. za izgradnju prvog autoputa u Crnoj Gori - od Bara do granice sa Srbijom, vrijednog 2,77 milijardi EUR. Izgradnja autoputa je otpočela 15. oktobra 2009., u prisustvu premijera Crne Gore Mila Đukanovića, premijera Republike Hrvatske Jadranke Kosar i premijera Republike Srbije Mirka Cvetkovića. U 2008. godini Hrvatska je bila 6. najveći strani investitor u Crnoj Gori, a po obimu robne razmjene na 5.mjestu. Konstituisan je i Savjet za ekonomsku saradnju, čija je prva sjednica održana 1. jula 2008. u Podgorici, a druga se očekuje u drugoj polovini 2009. u Zagrebu (u okviru Savjeta u Zagrebu održana dva pododborna - za infrastrukturne projekte, saobraćaj, energetiku i zaštitu životne sredine 8. juna 2009. i za uklanjanje prepreka u trgovini 5. novembra 2008). Početkom septembra 2008. otvoreno je predstavništvo Privredne komore CG u Zagrebu.

Manjine

U januaru 2009. godine potpisan je Sporazum između Vlade CG i Vlade RH o zaštiti prava crnogorske manjine u Republici Hrvatskoj i hrvatske manjine u Crnoj Gori, koji garantuje visok standard manjinskih prava ovih zajednica. Prava crnogorske nacionalne manjine u RH regulisana su Ustavnim zakonom o nacionalnim manjinama RH iz 2002. na osnovu koga su osnovali Vijeće crnogorske nacionalne manjine u RH, radi ostvarivanja prava na učestvovanje u javnom životu i zastupanje svojih interesa. U preambuli novog Ustava Crne Gore spominje se i hrvatski narod u Crnoj Gori, a hrvatski jezik je, zajedno sa ostalim, u službenoj upotrebi. Krajem 2007. godine formiran je Savjet za hrvatsku nacionalnu manjinu u Crnoj Gori. U Skupštini Crne Gore obezbjeđena je autentična zastupljenost jednog hrvatskog predstavnika.

Multilateralna saradnja

Crna Gora i Hrvatska intenzivno sarađuju u okviru međunarodnih organizacija (Savjet Evrope, OEBS, UN i specijalizovane agencije, itd), kao i u regionalnim inicijativama poput Inicijative o saradnji lokalnih zajednica na tromeđi Bosne i Hercegovine, Crne Gore i Republike Hrvatske, Centralnoevropske inicijative (CEI), Procesu saradnje u Jugoistočnoj Evropi (SEECP), Jadransko-jonske inicijative (JJI), Savjeta za regionalnu saradnju (RCC), Centralnoevropskog sporazuma o slobodnoj trgovini (CEFTA), Inicijative za spremnost i prevenciju katastrofa za Jugoistočnu Evropu (DPPISSE), Jadranske povelje, Regionalne inicijativa za migracije, azil i raseljena lica (MARRI), Inicijative za saradnju u Jugoistočnoj Evropi (SECI), Savjeta ministara kulture Jugoistočne Evrope, Energetske zajednice, Unije za Mediteran, Centrom za bezbjednosnu saradnju RACVIAC,

Međunarodne komisije za zaštitu rijeke Dunav (ICPDR), Regionalnog centra za borbu protiv prekograničnog kriminala SECI centar, itd.

Razgraničenje

Po **pitanju razgraničenja**, prvi sastanak Međuvladine komisije za razgraničenje između Crne Gore i Republike Hrvatske održan je 14. januara 2009. u Zagrebu, tokom posjete mip-a Ročena Zagrebu, i dogovoren je način rada Komisije. Tom prilikom, hrvatska strana je ponudila svoj nacrt teksta, a crnogorska strana je predala svoju verziju teksta sporazuma 8. jula 2009, tokom trilateralnog sastanka u Herceg-Novom. Do kraja godine biće održan novi sastanak Međuvladine komisije. Nakon usaglašavanja teksta, dvije zemlje će predmet uputiti na arbitražu Međunarodnom sudu pravde. U međuvremenu, Protokol o privremenom režimu uz južnu granice između dviju država ("Protokol o Prevlaci"), potpisan 10. decembra 2002, sprovodi se uspješno i nesmetano.

Konstitutivna sjednica Mješovite komisije za rješavanje **imovinskih i drugih srodnih pitanja** između Crne Gore i Republike Hrvatske održana je 17. decembra 2008. Nakon toga razmijenjene su Pro memorije u kojima je sadržano viđenje i jedne i druge strane o pitanjima koja treba rješavati u dobroj vjeri u narednom periodu.

Dvojno državljanstvo

U toku su pregovori o zaključivanju Sporazuma o **dvojnom državljanstvu**.

2. Kosovo

Bilateralni odnosi

Crna Gora je Republiku Kosovo kao nezavisnu državu priznala 9. oktobra 2008, a trenutno se radi na formalnom uspostavljanju diplomatskih odnosa dvije zemlje. Između Crne Gore i Kosova postoji redovna komunikacija, a od početka 2009. godine došlo je do susreta predsjednika dvaju država (na samitu predsjednika Albanije, Makedonije, Crne Gore i Kosova u Valoni, 24. juna 2009), te predsjednika dvaju vlada (na marginama Croatia Summit-a u Dubrovniku, 9. jula 2009). Česti su kontakti ministara inostranih poslova. U januaru i julu 2009. državne delegacije Crne Gore, sastavljene od predstavnika Vlade i Skupštine, boravile su u radnim posjetama Kosovu.

Pokrenuta je inicijativa o izgradnji zajedničkog graničnog prelaza Kućište na putnom pravcu Murino-Čakor-Peć, koji je zatvoren 1999, kao i za izgradnju zajedničkog graničnog prelaza „Kula – Kulina“ na putnom pravcu Rožaje – Kula – Peć. U toku su kontakti nadležnih organa.

Bilateralni sporazumi

Crna Gora i Kosovo su od proglašenja kosovske nezavisnosti zaključili jedan sporazum, i to Memorandum o razumijevanju između vrhovnih državnih tužilaca, 26. juna 2009, u cilju zajedničke borbe protiv terorizma, krijumčarenja i teških oblika prekograničnog kriminala.

Ekonomska saradnja

Ekonomski odnosi dvije države su u usponu. Uoči turističke sezone prvi put ove godine, organizovana je prezentacija turističkih potencijala Crne Gore u Prištini. Ukupna robna razmjena u 2008. godini iznosila je 41 milion eura, od čega je crnogorski izvoz bio 37 miliona.

Multilateralna saradnja

Crna Gora je podržala članstvo Kosova u MMF-u i Svjetskoj banci, čiji je član Kosovo postalo 29. juna 2009. Crna Gora podržava uključivanje Kosova u sve regionalne inicijative.

Diplomatsku ljetnju školu za mlade diplomate iz regiona, koju organizuje Ministarstvo inostranih poslova Crne Gore, pohađali su i predstavnici Ministarstva inostranih poslova Kosova, kao i svih zemalja regiona.

Pitanje Crnogorske manjine i raseljenih lica

Crna Gora se zalaže za priznavanje Crnogorske etničke zajednice na Kosovu kao posebne manjinske grupe, te za njeno uključenje u Ustav Kosova. Kosovska Vlada ostaje otvorena za rješavanje ovog pitanja što je nakon posjete predstavnika Skupštine CG i Vlade CG Prištini, u januaru 2009, kosovska Vlada zvanično potvrdila.

Pored uključivanja crnogorske manjine u Ustav Kosova, Crna Gora i Kosovo sarađuju na povratku raseljenih lica na Kosovo. Prema raspoloživim podacima, u Crnoj Gori boravi 16.212 raseljenih lica sa Kosova. Do sada, 1300 raseljenih romskih lica izrazilo je želju za povratkom.

3. Albanija

Bilateralni odnosi

Odnosi između Crne Gore i Republike Albanije su tradicionalno prijateljski i oslobođeni otvorenih i spornih pitanja, osnaženi zajedničkim evropskim i evro-atlantskim prioritetima predstavljaju pozitivan primjer dobrosusjedske saradnje dvije države.

Dvije države imaju kontinuirane političke kontakte na visokom nivou: predsjednik Vlade Crne Gore, Milo Đukanović, zvanično je posjetio Republiku Albaniju 25. novembra 2008; predsjednica Parlamenta Albanije, Jozefina Topali, bila je u zvaničnoj posjeti Crnoj Gori, 27. januara 2009, a predsjednik Republike Albanije, Bamir Topi, boravio je u zvaničnoj posjeti Crnoj Gori 17. i 18. septembra 2009.

Intenzivni su kontakti na nivou predsjednika i premijera (susret M. Đukanovića i S. Beriše na marginama Generalne Skupštine Ujedinjenih nacija), kao i na nivou ministara inostranih poslova na marginama regionalnih i međunarodnih konferencija.

Prvi zajednički granični prelaz u regionu JIE, Sukobin – Murićani (koji je finansirala Evropska komisija sredstvima iz programa CARDS, a vrijednost projekta iznosila je 1,1 milion €) otvoren je 18. juna 2009, što, između ostalog, predstavlja doprinos dvije države implementaciji Smjernica Evropske komisije za integrisano upravljanje granicama, što je i sastavni dio ukupnog bezbjednosnog sistema, borbi protiv organizovanog i svih drugih vidova kriminala, nelegalne trgovine, i nelegalnih migracija. Tom prilikom, potpisan je i Protokol između Savjeta ministara Republike Albanije i Vlade Crne Gore o vršenju aktivnosti zajedničke granične kontrole na zajedničkom graničnom prelazu »Sukobin-Murićani«.

Mogućnost za saradnju evidentna je na planu valorizacije prirodnih i ekonomskih resursa, koji su zajedničko dobro Crne Gore i Republike Albanije, naročito na prostoru nacionalnog parka Skadarsko jezero i rijeke Bojane. Crna Gora i Republika Albanija aktivno sarađuju u realizaciji projekta „Integralno upravljanje ekosistemom Skadarskog jezera“, ukupne vrijednosti oko 4,55 miliona \$, čiji je cilj da pomogne u uspostavljanju i jačanju institucionalnih mehanizama prekogranične saradnje kroz ulaganje zajedničkih napora za poboljšanje održivog upravljanja Skadarskim jezerom.

Postoje brojne mogućnosti za intenziviranje saradnje u oblasti saobraćajne infrastrukture (put Tirana-Podgorica-Sarajevo; jadransko-jonska cesta; Podgorica-Plav kroz Albaniju; Skadar-Bar kroz Vladimir; aktiviranje brodskih linija Drač-Bar i Virpazar-Skadar; plovidba rijekom Bojanom).

Dvije države imaju dobru saradnju u oblasti odbrane, a u proceduri usaglašavanja je Plan razvoja saradnje i u oblasti bezbjednosti mora i kontrole morske granice i demilitarizacije.

Aprila 2009. održane su političke konsultacije o saradnji u procesu evro-atlantskih integracija, kada su predstavnici crnogorskog Ministarstva inostranih poslova posjetili Ministarstvo inostranih poslova i Ministarstvo odbrane Albanije.

U okviru parlamentarne saradnje u crnogorskom i albanskom Parlamentu formirane su Grupe prijateljstva Crna Gora – Albanija. Crnogorsku Grupu prijateljstva, formiranu u novembru 2008. godine, čini 7 poslanika, dok albanska Grupa prijateljstva ima 5 članova. Prvi sastanak dvije grupe održan je u Podgorici 27. januara 2009. godine, tokom posjete predsjednice Parlamenta Albanije, J. Topali sa parlamentarnom delegacijom.

Odnose dvije države karakteriše i dobra saradnja u oblasti turizma, početkom juna 2009. u Tirani je održana prezentacija turističke ponude Crne Gore. Po podacima Unije turističkih operatera Albanije, Crna Gora je na drugom mjestu (poslije Turske-Antaliije) po razmjeni turista s Albanijom. Značaj Skadarskog jezera za produbljivanje saradnje Albanije i Crne Gore ogleda se i u mogućnostima za razvoj tranzitnog, izletničkog, lovnog i ribolovnog, kao i rekreativno - sportskog turizma.

Crnogorski ministar kulture, sporta i medija i albanski ministar kulture, turizma, sporta i omladine potpisali su 10. novembra u Tirani Sporazum o saradnji u oblasti kulture između Crne Gore i Republike Albanije.

Bilateralni sporazumi

Između Crne Gore i Albanije potpisano je 15 sporazuma.

U Tirani je 09 -10. jula 2009. parafiran Sporazum između Vlade Crne Gore i Savjeta ministara Republike Albanije o obnavljanju, popravci i održavanju piramida i drugih graničnih oznaka duž crnogorsko-albanske granice. Tom prilikom usaglašeni su i tekstovi sporazuma o uzajamnim putovanjima građana, kojim se omogućava boravak bez viza državljanima država ugovornica koji imaju važeće nacionalne pasoše u periodu do 90 dana, i o readmisiji (u proceduri). Potpisivanje sporazuma planirano je do kraja 2009.

Očekuje se potpisivanje međudržavnog Sporazuma o kulturnoj saradnji. Pokrenuta je procedura za potpisivanje Sporazuma o saradnji i pomoći u slučaju vanrednih situacija.

U Podgorici je 22. jula 2009. godine održan sastanak delegacija Crne Gore i Republike Albanije iz oblasti međunarodnog drumskog saobraćaja, tokom kojeg je potpisan Protokol sa sastanka, a na predstojećem sastanku Mješovite crnogorsko – albanske komisije (koji je planiran za novembar 2009.) razmotriće se i usaglasiti dopune i izmjene postojećeg Sporazuma o prevozu putnika i tereta u međunarodnom drumskom saobraćaju.

Ekonomska saradnja

Postoji prostor za unaprijeđenje ekonomske saradnje između dvije države, i za povećanje obima robne razmjene. Značajna je saradnja između dvije privredne komore. Tokom održavanja prvog crnogorsko-albanskog poslovnog foruma u Tirani 29. maja 2009. predsjednik Privredne komore CG i predsjednik Privredne komore Tirane potpisali su Sporazum o međukomorskoj saradnji, tokom kojeg je dogovorena potpuna liberalizacija poljoprivrednog sektora od 1. januara 2010, čime će se značajno povećati robna razmjena dvije zemlje i smanjiti ilegalna trgovina.

Dvije države razvijaju saradnju u oblasti energetike; elektroenergetski sistem CG je povezan sa elektroenergetskim sistemom Albanije 220 kW dalekovodom Podgorica-Skadar. U toku je projekat izgradnje dalekovoda 400 kV Podgorica - Tirana i proširenja trafostanica Podgorica 2 i Elbasan, koji je planiran da bude gotov do novembra 2009. Izgradnja ovog dalekovoda predstavlja projekat od velikog značaja budući da će osnažiti regionalnu elektroenergetsku mrežu, stvaranjem uslova za bolju kontrolu napona i povećanu sigurnost sistema u Albaniji i Crnoj Gori, kao i drugim zemljama iz okruženja.

Multilateralna saradnja

Crna Gora i Albanija sarađuju u okviru regionalnih i multilateralnih organizacija i inicijativa: Centralnoevropskog sporazuma o slobodnoj trgovini (CEFTA), Jadransko-jonske inicijative (JJI), Procesu saradnje u Jugoistočnoj Evropi (SEECP), Inicijative za saradnju u Jugoistočnoj Evropi (SECI), Regionalne inicijative za migracije, azil i izbjegla lica (MARRI), RESPA (Međunarodni Sporazum o osnivanju škole za državnu upravu), Inicijative za spremnost i prevenciju katastrofa za Jugoistočnu Evropu (DPPI SEE), Savjeta ministara kulture Jugoistočne Evrope, Savjeta za regionalnu saradnju (RCC), Jadranske povelje, Energetske zajednice, Unije za Mediteran, Centra za bezbjednosnu saradnju RACVIAC, Međunarodne komisije za zaštitu rijeke Dunav (ICPDR), Regionalnog centra za borbu protiv prekograničnog kriminala SECI centar, Organizacije crnomorske ekonomske saradnje, Savjeta Evrope, OEBS, UN i specijalizovanih agencija itd.

Manjine

Procjenjuje se da u Albaniji živi oko 30 000 pripadnika crnogorske dijaspare. U Albaniji djeluju dva udruženja: "Rozafa – Morača" (»udruženje srpsko-crnogorske manjine«) od 1991. godine, "Alba - Montenegro", sa sjedištem u Skadru, osnovano 30. juna 2001. godine.

U Crnoj Gori je Ustavom priznata albanska manjina, albanski je jedan od službenih jezika, a albansko stanovništvo predstavljeno je u crnogorskoj Skupštini kroz 4 nacionalne stranke.

4. Makedonija

Bilateralni odnosi

Dvije države tradicionalno razvijaju dobru saradnju koju karakterišu odnosi uzajamnog povjerenja i uvažavanja, kao i zajednički strateški ciljevi – evropska i evroatlantska perspektiva. Saradnja u oblasti evropskih i evro-atlantskih integracija odvija se na osnovu Memoranduma o saradnji u oblasti evropskih i evro-atlantskih integracija između dva ministarstva inostranih poslova, koji je potpisan 25. decembra 2008. u Podgorici. Između Crne Gore i Republike Makedonije postoje intenzivni politički kontakti na visokom nivou: premijer Republike Makedonije Nikola Gruevski bio je u zvaničnoj posjeti Crnoj Gori, 25. decembra 2008, a predsjednik Crne Gore Filip Vujanović zvanično je posjetio Republiku Makedoniju, 12. maja 2009. Makedonski predsjednik Đorđe Ivanov posjetio je Crnu Goru, prilikom održavanja 8. Regionalnog foruma o koridorima kulture JIE "Upravljanje kulturnim različitostima i njihova promocija u turističke svrhe", 3-4. juna 2009, na Cetinju. Na Samitu država Zapadnog Balkana koji je održan u albanskom gradu Valoni 24. juna 2009 predsjednik CG Filip Vujanović je imao bilateralni susret sa predsjednikom Republike Makedonije Đorđem Ivanovim.

Osnažena je i saradnja dva MIP-a. Ministri imaju redovnu komunikaciju, bilateralno, i na marginama regionalnih i širih međunarodnih skupova. Krajem juna 2009, u Skoplju su održane konzularne konsultacije kojom prilikom su razmotrena pitanja proširenja saradnje i crnogorska strana upoznata sa funkcionisanjem Nacionalnog centra za vize Republike Makedonije. Predstavnici crnogorskog MIP-a posjetili su Skoplje u aprilu 2009. i tom prilikom je dogovoreno da se ostvari konkretna saradnja u oblasti evroatlantskih integracija: RM je ponudila pomoć CG prilikom procesa prilagođavanja nacionalnog zakonodavstva sa pravnim tekovinama NATO-a, kao i mogućnost da jedan crnogorski diplomata posjeti Direkciju za NATO u MIP-u Makedonije i upozna se sa načinom ispunjavanja obaveza po pitanju MAP-a. Predloženo je i da se održe bilateralne konsultacije o NATO-u. U cilju jačanja saradnje u oblasti evropskih integracija u septembru 2009. predstavnik crnogorskog MIP-a održao je konsultacije sa predstavnicima makedonskog Sekretarijata za evropska pitanja, u vezi sa izradom odgovora na Upitnik, na kojima su dobijene informacije o načinu odgovaranja i razmijenjena iskustva u ovoj oblasti. Tokom oktobra 2009. održane su političke konsultacije o bilateralnoj saradnji u oblasti evropskih i evro-atlantskih integracija, kada je Crnu Goru posjetio državni sekretar Ministarstva inostranih poslova Makedonije.

U okviru parlamentarne saradnje, 16. septembra 2008. u Parlamentu Makedonije formirana je grupa za saradnju sa Crnom Gorom. Crna Gora osnovala je 22. novembra 2008. skupštinsku grupu prijateljstva za saradnju sa makedonskim Parlamentom.

Ističe se saradnja dvije države u oblasti odbrane, gdje je potpisan Plan bilateralne saradnje za 2009, a dva ministarstva odbrane sarađuju kroz brojne programe obuka kao što su: obuka za rad sa medijima, obuka medicinskog osoblja, razmjena pilota, razmjena mišljenja na ekspertskom nivou o odbrambenoj i politici planiranja, izrada srednjoročnih i dugoročnih planova za potrebe odbrane, izrada programa odbrane, te korišćenje NATO softvera. Makedonija je pomogla u izradi Strateškog pregleda odbrane, koji je ključni dokument u ovoj oblasti. Ponuđeno je da se crnogorski pitomci školuju na Vojnoj akademiji u Skoplju, i pripadnici crnogorske vojske obučavaju u Regionalnom medicinskom centru.

Dvije države imaju dobru saradnju u oblasti turizma, prezentacija turističke privrede Crne Gore održana je u Skoplju, pod pokroviteljstvom NTO Crne Gore, 13. maja 2009. Turističke mogućnosti i

usluge Crne Gore prezentirane su na sajmovima turizma u Skoplju i Ohridu (17-20. januara 2009, učestvovali predstavnici Kotora, Tivta, Budve, Bara i Ulcinja).

Dodatan impuls jačanju odnosa pruža poboljšanje saobraćajne povezanosti između dvije države otvranjem avio-linija na relaciji Podgorica-Skoplje i Tivat-Skoplje od juna 2009. kao i željezničke linije na relaciji Skoplje-Bar, za turističke potrebe u toku ljetnje sezone od 1. jula do kraja avgusta 2009.

Značajna je saradnja između sektora bezbjednosti u borbi protiv organizovanog kriminala, kao i između pravosudnih institucija dvije države, na osnovu potpisanih ugovora.

Kulturna saradnja odvija se direktnim povezivanjem i gostovanjima institucija kulture. Krajem oktobra 2009. se očekuje posjeta makedonske delegacije Ministarstva kulture na čelu sa ministarkom, kada će se potpisati trogodišnji Program aktivnosti iz više oblasti kao što su film, pozorište, muzej, izdavaštvo.

Vlada Crne Gore je 13. novembra usvojila Predlog zakona o potvrđivanju sporazuma dvije Vlade kojim se definiše saradnja u zaštiti od prirodnih i drugih katastrofa.

Bilateralni sporazumi

Između Crne Gore i Republike Makedonije potpisano je 26 sporazuma. Postoji obostrani interes za jačanje ugovorne baze. U fazi usaglašavanja su Sporazum u oblasti obrazovanja, naučne i tehnološke saradnje, Sporazum o saradnji u borbi protiv terorizma, organizovanog kriminala, ilegalne trgovine narkoticima, psihotropnim supstancama i prekursorima, ilegalne migracije i drugih krivičnih djela. Očekuje se da će ovi sporazumi biti potpisani do kraja 2009. Pokrenuta je procedura usaglašavanja novog Sporazuma o saradnji u oblasti investicija između Crne Gore i Makedonije, makedonska strana je u septembru 2009. dostavila Nacrt teksta Sporazuma sa izmjenama i dopunama, i predlog da se sastanak eksperata dvije države na kojem bi se Sporazum parafirao održi do kraja 2009.

Tekst Sporazuma u oblasti međunarodnog drumskog prevoza putnika i tereta je usaglašen na sastanku Mješovite makedonsko-crnogorske komisije u oblasti drumskog prevoza putnika i tereta, 16. i 17. jula 2009. u Ohridu.

U septembru 2008. parafiran je Administrativni sporazum u oblasti socijalnog osiguranja. Pregovori dvije delegacije o ovom Sporazumu su nastavljeni u Podgorici, u martu 2009, i očekuje se da će uskoro biti potpisan.

Ekonomska saradnja

Razvijenija ekonomska saradnja između dvije države je od obostranog interesa, a sa ciljem da se povežu privrednici i poslovni krugovi iz obje države osnovan je Crnogorsko-makedonski poslovni savjet, a u 2009. i otvorene direktne avio i željezničke linije koje omogućavaju lakše povezivanje privrednika, turista, i građana. Druga sjednica Crnogorsko-makedonskog poslovnog savjeta održana je 13. aprila 2009. u Ohridu, na kojoj su razmatrana pitanja unaprijeđenja bilateralne ekonomske saradnje kao i regionalne saradnje uz korišćenje IPA fondova. Postoje odlične mogućnosti za intezivnije ekonomske odnose, putem povećanja robne razmjene, korišćenjem kapaciteta i slobodne carinske zone iz Luke Bar kao i kontejnerskog prevoza roba iz crnogorske luke za Makedoniju. Postoji mogućnost intenziviranja poljoprivredne saradnje dvije države, Federacija farmera RM je u avgustu 2009. izrazila interesovanje za uspostavljanje saradnje sa vinogradarima i proizvođačima vina iz Crne Gore.

Multilateralna saradnja

Crna Gora i Makedonija intezivno saraduju u okviru regionalnih inicijativa: Centralnoevropskog sporazuma o slobodnoj trgovini (CEFTA), Centralnoevropske inicijativa (CEI), Regionalne inicijativa za migracije, azil i izbjegla lica (MARRI), Inicijative za saradnju u Jugoistočnoj Evropi (SECI), Procesu saradnje u Jugoistočnoj Evropi (SEECF), Jadranske povelje, Inicijative za spremnost i prevenciju katastrofa za Jugoistočnu Evropu (DPPI SEE), Savjeta ministara kulture Jugoistočne Evrope, Savjeta za regionalnu saradnju (RCC), Energetske zajednice, Unije za Mediteran, Centra za bezbjednosnu saradnju RACVIAC, Regionalnog centra za borbu protiv prekograničnog kriminala SECI centar.

U maju 2009. održane su prve konsultacije dva Ministarstva inostranih poslova o saradnji u multilateralnim aktivnostima.

Manjine

U Makedoniji živi između 5 i 10 hiljada Crnogoraca. Formirano je Udruženje makedonsko-crnogorskog prijateljstva, kao i Zajednica Crnogoraca u Makedoniji od oktobra 2006, od januara 2009. postoji Ženski lobi crnogorske zajednice. Crna Gora ima i počasni konzulat u Bitolju. Nema podataka o značajnijoj makedonskoj zajednici u Crnoj Gori.

Dvojno državljanstvo

Sporazum o dvojnem državljanstvu između CG i Makedonije potpisan je na marginama Konferencije ministara unutrašnjih poslova JIE u Beogradu, 6. marta 2009.

5. Bosna i Hercegovina

Bilateralni odnosi

Crna Gora i BiH imaju intenzivne bilateralne odnose, koji su raznovrsni i razvijeni na svim nivoima. Dvije zemlje aktivno saraduju na polju evropskih i evro-atlantskih integracija, regionalnih inicijativa i foruma. Postoji kontinuitet posjeta na najvišem nivou: mip Roćen posjetio je BiH 12. novembra 2008, premijer Đukanović 1. decembra 2008, a predsjednik Vujanović 22-23. maja 2009. Predsjednik Republike Srpske Ratko Kuzmanović posjetio je Crnu Goru 10. decembra 2008.

Ministar inostranih poslova Crne Gore Milan Roćen učestvovao je na ministarskom sastanku zemalja članica Američko Jadranske povelje koji je održan 23. septembra 2009. na marginama GS UN u Njujorku, pod predsjedništvom ministra inostranih poslova Bosne i Hercegovine Svena Alkalaja.

Ministar inostranih poslova Crne Gore Milan Roćen, u okviru crnogorskog predsjedavanja, bio je domaćin sastanka Inicijative o perspektivama saradnje lokalnih zajednica na tromeđi Bosne i Hercegovine, Crne Gore i Republike Hrvatske na temu »Prezentacija projektno-orjentisane saradnje na tromeđi«, 8. jula 2009. u Herceg Novom. Tokom sastanka usvojena je Zajednička izjava o saradnji na realizaciji zajedničkih prekograničnih projekata.

Parlamentarna Skupština Bosne i Hercegovine donijela je, januara 2008. godine, odluku o imenovanju članova međuparlamentarne grupe prijateljstva sa Crnom Gorom. U crnogorskom Parlamentu je 26. novembra 2008. oformljena parlamentarna grupa prijateljstva Crna Gora – BiH.

Osnažena je saradnja dva MIP-a: 27. i 28. aprila 2009. u Sarajevu su održane konsultacije o evropskim i evro-atlantskim integracijama (tema: razmjena iskustava i informacija u procesima evropskih i evro-atlantskih integracija, mogućnost saradnje i međusobna koordinacija i podrška).

Do kraja novembra 2009. u Podgorici će biti održane i bilateralne konsultacije dva Ministarstva inostranih poslova.

Sastanak Stalnog mješovitog komiteta za sprovođenje Sporazuma o sukcesiji na kome učestvuju predstavnici bivših jugoslovenskih republika, održan je 17. i 18. septembra 2009.

U okviru IPA Programa prekogranične saradnje, Crna Gora i BiH saraduju u nizu oblasti: prekogranični turizam, ruralni razvoj, zaštita životne sredine, saradnja privrednih komora, itd, a projekti su namjenjeni lokalnim zajednicama i graničnim opštinama.

Skupština Crne Gore je u julu 2009. usvojila Rezoluciju o Srebrenici kojom je potvrdila Rezoluciju Evropskog Parlamenta o Srebrenici.

Vlada Crne Gore donirala je izgradnju škole i ambulante u Srebrenici u iznosu od 100 000 eura.

Bilateralni sporazumi

Između Crne Gore i BiH, nakon obnove crnogorske nezavisnosti, potpisano je 11 bilateralnih ugovora i akata. Sukcesijom je na snazi ostalo 19 sporazuma, a broj sporazuma u proceduri je 6.

Ekonomska saradnja

Ekonomska saradnja između dvije zemlje bilježi stalan rast. Tokom 2008. godine ukupne investicije iz Bosne i Hercegovine u Crnu Goru iznosile su 6,53 miliona € (1,38 miliona po osnovu ulaganja u preduzeća i banke, 5,11 miliona po osnovu prodaje nepokretnosti), više od njihove vrijednosti za cijelu 2007. godinu, kada su iznosile 5,13 miliona €, po osnovu ulaganja u preduzeća i banke (1,14 miliona eura), prodaje nepokretnosti u Crnoj Gori (2,83 miliona eura) i interkompanijskog duga (1,16 miliona eura). Robna razmjena između Crne Gore i Bosne i Hercegovine u 2008. godini iznosila je oko 167,38 miliona €, od toga oko 140,89 miliona € uvoz, dok je izvoz iz Crne Gore u BiH iznosio svega 26,49 miliona €.

U Sarajevu je 4. februara 2008. potpisan Memorandum o zajedničkim aktivnostima na izradi projektno studijske dokumentacije za povezivanje BiH i Crne Gore željezničkom prugom Čapljina – Nikšić. Evropska komisija je juna 2009. zaključila Ugovor o preliminarnom dizajnu i studiji za prugu Čapljina-Trebinje-Nikšić, a pomenute aktivnosti počele su u septembru 2009.

U cilju jačanja i permanentne promocije Crne Gore u BiH kao strateški važnom i bliskom tržištu, Nacionalna turistička organizacija CG 5. maja 2009. otvorila turističko predstavništvo u Sarajevu.

Predstavnici privrednih komora Crne Gore i BiH potpisali su 28. maja 2009. godine Sporazum o realizaciji projekta intenziviranje privredne saradnje u okviru IPA programa. Za izradu elaborata biće potrošeno 174 000 eura za prvu fazu i 58 000 eura za drugu fazu.

Manjine

Crnogorska nacionalna manjina jedna je od najbrojnijih u Bosni i Hercegovini. U BiH je krajem juna 2008. formirano Udruženje Crnogoraca i građana crnogorskog porijekla. Na inicijativu Udruženja Crnogoraca i građana crnogorskog porijekla, 4. maja 2009, potpisana je Deklaracija o osnivanju Koordinacionog savjeta predstavnika crnogorske nacionalne manjine u organima BiH.

Multilateralna saradnja

Crna Gora i BiH intenzivno saraduju u regionalnim inicijativama poput Centralnoevropskog sporazuma o slobodnoj trgovini (CEFTA), Centralnoevropske inicijative (CEI), Procesu saradnje u Jugoistočnoj Evropi (SEECP), Jadransko-jonske inicijative (JJI), Savjeta za regionalnu saradnju (RCC), Inicijative o saradnji lokalnih zajednica na tromeđi Bosne i Hercegovine, Crne Gore i Republike Hrvatske, Jadranske povelje, Inicijative za spremnost i prevenciju katastrofa za Jugoistočnu Evropu (DPPI SEE), Regionalne inicijativa za migracije, azil i raseljena lica (MARRI), Inicijative za saradnju u Jugoistočnoj Evropi (SECI), Savjeta ministara kulture Jugoistočne Evrope, Energetske zajednice Unije za Mediteran, Centra za bezbjednosnu saradnju RACVIAC, Međunarodne komisije za zaštitu rijeke Dunav (ICPDR), Regionalnog centra za borbu protiv prekograničnog kriminala SECI centar itd.

Tokom 2008. i 2009. dva puta su održane konsultacije između ministara inostranih poslova Crne Gore i Bosne i Hercegovine o saradnji u multilateralnim aktivnostima.

Dvojno državljanstvo

Crna Gora je 22. septembra 2008. dostavila Nacrt ugovora o dvojnem državljanstvu između CG i BiH. Član Predsjedništva BiH iz reda bošnjačkog naroda nije podržao potpisivanje ovog sporazuma, ili sličnog sporazuma sa bilo kojom državom bivše SFRJ, s obrazloženjem da bi se potpisivanjem Sporazuma o dvojnem državljanstvu dovela u neravnopravan položaj brojna dijaspora BiH širom svijeta.

Razgraničenje

Na sastanku državnih komisija CG i BiH, 18. i 19. februara 2009. u Podgorici, utvrđen je tekst Sporazuma o državnoj granici između CG i BiH. Interna procedura u Crnoj Gori je završena, čeka se odgovor Bosne i Hercegovine.

6. Srbija

Bilateralni odnosi

Nakon priznanja nezavisnosti Kosova nije bilo značajnijih promjena u kvalitetu odnosa dvije zemlje, s izuzetkom Odluke Vlade Republike Srbije da ambasadora Crne Gore proglasi *personam non grata*, koja je uslijedila nakon crnogorskog priznanja nezavisnosti Kosova, 9. oktobra 2008. Crna Gora nije uzvratila recipročnom mjerom. Novoimenovanom ambasadoru Crne Gore u Srbiji, Igoru Jovoviću, dat je agremen 9. septembra 2009., a preuzeo je dužnost 15. oktobra 2009.

Dvije zemlje intenzivno sarađuju na polju evropskih i evro-atlantskih integracija, regionalnih inicijativa i foruma, a u bilateralnim odnosima Između Crne Gore i Republike Srbije postoji kontinuitet političkih kontakata. Predsjednik CG F. Vujanović boravio u zvaničnoj posjeti Srbiji 18. maja 2009; Predsjednik Vlade Srbije M. Cvetković boravio je u posjeti Crnoj Gori 1. oktobra 2009., kada je sa premijerom Crne Gore Milom Đukanovićem i premijerom Hrvatske Jadrankom Kosar prisustvovao početku izgradnje autoputa od Bara do granice sa Srbijom; Ministar spoljnih poslova Republike Srbije Vuk Jeremić boravio je u zvaničnoj posjeti Crnoj Gori 9. jula 2008. Takođe, susreti predsjednika Vujanovića i Tadića su upriličeni i tokom održavanja samita »Prirodni gas za Evropu-Bezbjednost i partnerstvo« u Sofiji, 24-25. aprila 2009; na Forumu "Raznolikost kulturne baštine-upravljanje i turistička promocija", na Cetinju, 3-4. juna 2009, kao i na 16. Samitu predsjednika Centralne Evrope 18-21. juna 2009. u Novom Sadu. Posjeta predsjednika B. Tadića Crnoj Gori, očekuje se novembra 2009 (prijedlog srbijanske strane). Načelnik Generalštaba Vojske CG boravio je u zvaničnoj posjeti Generalštabu Vojske Srbije, 18. i 19. septembra 2009. Tokom novembra 2009. biće realizovana posjeta ministra odbrane Crne Gore Beogradu.

Sastanak Stalnog mješovitog komiteta za sprovođenje Sporazuma o sukcesiji na kome učestvuju predstavnici bivših jugoslovenskih republika, održan je 17. i 18. septembra 2009. Povodom najave Vlade Republike Srbije da otvori tri konzulata u Crnoj Gori, MIP Crne Gore je istaklo potrebu regulisanja ugovorne baze na polju konzularne saradnje, nakon čega je srbijanska strana, 18. juna 2009, uručila Nacrt konzularne konvencije između CG i RS, kojom bi se, na detaljan i sveobuhvatan način, regulisali konzularni odnosi između dvije države. Ministarstvo inostranih poslova Crne Gore je dostavilo srpskoj strani sugestije na Nacrt konzularne konvencije i prenijelo saglasnost za otvaranje jednog konzulata Republike Srbije u Crnoj Gori. Usaglašavanje je u toku, pregovori se očekuju oktobra 2009.

Postoje mogućnosti realizacije zajedničkih projekata prekogranične saradnje kroz pretpristupne IPA fondove EU. U programskom dokumentu Crna Gora – Srbija prioritet saradnje je definisan kao društveno - ekonomska kohezija kroz zajedničke aktivnosti u cilju poboljšanja fizičke, poslovne, socijalne i institucionalne infrastrukture i kapaciteta. Crna Gora sa Srbijom učestvuje u bilateralnom prekograničnom programu Crna Gora – Srbija, IPA Jadranskom susjedskom programu (IPA Adriatico Programme) i Programu saradnje Jugoistočne Evrope (SEES).

U martu 2009, potpisan je Plan bilateralne saradnje u oblasti odbrane za 2009. godinu. Prilikom zvanične posjete ministra odbrane Republike Srbije, D. Šutanovca, Podgorici, 2. februara 2009, potpisan je Ugovor o donaciji između MO Crne Gore i MO Srbije na osnovu koga je Crna Gora ustupila jedan simulator leta za avion Galeb (G-4). Takođe, srpska strana je jula 2009. prosljedila crnogorskoj Nacrt ugovora o vršenju usluga između MO CG i MO RS na dalju proceduru.

Na regionalnom sastanku ministara unutrašnjih poslova JIE, u Beogradu 6. marta 2009, potpisan je Protokol o zajedničkim patrolama na granici između Crne Gore i Republike Srbije.

Sporazum o graničnoj kontroli u željezničkom saobraćaju između Vlade Crne Gore i Vlade Republike Srbije potpisan je 9. marta 2009, a Sporazum o prevozu putnika i tereta u međunarodnom drumskom saobraćaju 28. avgusta 2009. godine.

Bilateralni sporazumi

Između Crne Gore i Srbije, nakon obnove crnogorske nezavisnosti, potpisano je 12 bilateralnih ugovora i akata.

U Podgorici je 29. maja 2009, potpisan set ugovora o pravnoj pomoći između CG i Republike Srbije: Ugovor o međusobnoj pravnoj pomoći u građanskim i krivičnim stvarima, Ugovor o međusobnom izvršenju sudskih odluka u krivičnim stvarima i Ugovor o izručenju. Ovom prilikom potpisan je i Protokol o saradnji Ministarstva pravde Crne Gore i Ministarstva pravde Republike Srbije.

Ekonomska saradnja

Crna Gora i Srbija su značajni spoljno-trgovinski partneri, a postoje brojne mogućnosti i za poljoprivrednu, saobraćajnu, kao i saradnju poslovnih zajednica dvije države. Radi kreiranja efikasnog ekonomskog ambijenta potrebno je potpisati Sporazum o ekonomskoj saradnji i Sporazum o podsticanju i zaštiti ulaganja (čiji su nacrti dostavljeni sa strane 9. jula 2009). U 2008. robna razmjena je iznosila 875,84 miliona eura: 761,36 miliona uvoz, izvoz 114,48 miliona eura, a SDI 43,54 miliona eura. Takođe, postoji intenzivna saradnja privrednih komora dvije zemlje.

Manjine

U toku su pripreme za formiranje Nacionalnog savjeta Crnogoraca u Srbiji, a aktivne su i dvije crnogorske partije. U Crnoj Gori funkcioniše Srpski nacionalni savjet, koji preko Vladinog Fonda za manjine dobija finansijsku pomoć. Novim Ustavom Crne Gore srpski jezik je priznat kao jedan od službenih jezika u Crnoj Gori.

Multilateralna saradnja

Crna Gora i Srbija intenzivno sarađuju u regionalnim inicijativama poput Centralnoevropskog sporazuma o slobodnoj trgovini (CEFTA), Centralnoevropske inicijative (CEI), Procesu saradnje u Jugoistočnoj Evropi (SEECP), Jadransko-jonske inicijative (JJI), Savjeta za regionalnu saradnju (RCC), Inicijative za spremnost i prevenciju katastrofa za Jugoistočnu Evropu (DPPI SEE), Regionalne inicijativa za migracije, azil i raseljena lica (MARRI), Inicijative za saradnju u Jugoistočnoj Evropi (SECI), Savjeta ministara kulture Jugoistočne Evrope, Energetske zajednica, Centrom za bezbjednosnu saradnju RACVIAC, Međunarodne komisije za zaštitu rijeke Dunav (ICPDR), Regionalnog centra za borbu protiv prekograničnog kriminala SECI centar, Organizacije crnomorske ekonomske saradnje itd.

U Beogradu su, krajem oktobra 2009. održane prve konsultacije dva Ministarstva inostranih poslova o saradnji u multilateralnim aktivnostima

Dvojno državljanstvo

Pregovori o dvojnog državljanstvu počeli su 1. oktobra 2008. u Beogradu susretom ministara unutrašnjih poslova, a nastavljani su na ekspertskom nivou 8. oktobra u Budvi, 15. oktobra i 21. novembra u Beogradu. Tokom četvrte runde pregovora o dvojnog državljanstvu dogovoreno je da se prizna dvojno državljanstvo svim građanima koji do sklapanja međudržavnog ugovora budu stekli državljanstvo obje države. Vlada CG je krajem decembra 2008. poslala »integralni tekst« prijedloga Sporazuma o regulisanju dvojnog državljanstva. Srbija je u januaru 2009. dostavila svoj prijedlog regulisanja dvojnog državljanstva koji odstupa od prethodno razmatrane verzije. 22. aprila 2009, ministar unutrašnjih poslova Crne Gore je srpskom kolegi uputio formalnu inicijativu za nastavak pregovora i načelno je dogovoreno da pregovori budu uskoro nastavljani.

Razgraničenje

Pregovori međudržavnih komisija za utvrđivanje protezanja zajedničke državne granice između CG i RS, bili su zakazani za 14. april 2008, ali su otkazani, na zahtjev RS. U toku je izrada projektne dokumentacije za izgradnju graničnih prelaza Dobrakovo i Draženovac sa Srbijom, koji će biti finansirani iz sredstava IPA i budžeta Vlade CG. Početak izgradnje prelaza Dobrakovo i Draženovac očekuje se početkom 2010. godine.

113. Kako je implementiran Sporazum o sukcesiji SFRJ? Da li su preostale neke poteškoće? Kad i kako je Crna Gora uključena u ovaj proces? Objasnite.

Pravni osnov za proces sukcesije predstavljaju Sporazum o pitanjima sukcesije, potpisan u Beču 29. juna 2001. godine (Zakon o potvrđivanju Sporazuma o pitanjima sukcesije, objavljen u Sl.listu SRJ – Međunarodni ugovori, br. 6/02) i Sporazum između Republike Srbije i Crne Gore o regulisanju članstva u međunarodnim finansijskim organizacijama i razgraničenju finansijskih prava i obaveza, potpisanim 10. jula 2006. god, (Sl.list RCG, br.45/06), koji definiše principe podjele između dvije nove države. Sporazumom iz Beča predviđeno je osnivanja Komiteta za podjelu finansijske aktive i pasive bivše SFRJ (Komitet), i predstavnici Ministarstva finansija, zajedno sa predstavnikom Centralne Banke Crne Gore učestvuju u radu Komiteta. Do sada je održano 17 sastanaka Komiteta (predstavnici Crne Gore su učestvovali na posljednjih pet) i većina obaveza je definisana i podijeljena. Predstavnici Crne Gore su po prvi put bili angažovani u poslove sukcesije početkom juna 2004.godine, kada su u sastavu zvanične delegacije Državne zajednice Srbije i Crna Gora, učestvovali na 13. po redu sastanku Komiteta za raspodjelu finansijske aktive i pasive bivše SFRJ iz Aneksa C Sporazuma o pitanjima sukcesije, koji je održan u Zagrebu.

Većina finansijskih prava i obaveza, shodno odredbama oba Sporazuma podjeljen je na osnovu teritorijalnog principa tj. primjenjujući princip krajnjeg korisnika, dok se za nealocirane obaveze i aktivu koristi ključ utvrđen bečkim Sporazumom. Aktiva iz procesa sukcesije je u velikoj mjeri već podijeljena po osnovu ključa iz bečkog Sporazuma i sredstva su uplaćena na račun Ministarstva finansija kod Centralne banke Crne Gore (bivšoj SRJ je pripalo 38% cjelokupne aktive i pasive, osim zlata kod BIS-a u procentu 36.52%).

Sporazum između Republike Srbije i Crne Gore o regulisanju članstva u međunarodnim finansijskim organizacijama i razgraničenju finansijskih prava i obaveza, potpisanim 10. jula 2006. god, definiše principe podjele između dvije nove države. Članom 2. sporazuma utvrđuje se ključ na bazi učešća u BDP bivše SRJ, i to u srazmjeri 94,12% Republika Srbija i 5,88% Republika Crna Gora. Znači sva finansijska prava i obaveze koje se odnose na bivšu državnu zajednicu SCG iz procese sukcesije, a to je 38% od ukupnog iznosa bivše SFRJ, dijele se na ovaj način između Srbije i Crne Gore. Međutim ovim ključem se definiše raspodijela samo nealociranih finansijskih prava i obaveza, dok, kao što je predviđeno Sporazumom o pitanjima sukcesije, većina druge imovine podijeljena je na bazi teritorijalnog principa.

U procesu sukcesije imovine i obaveza bivše SFRJ, u dijelu finansijske aktive i pasive (Aneks C Sporazuma), ostala su kao sporna i nerješena tri ključna pitanja:

1. Status stare devizne štednje deponovane kod bivše NBJ, za koju je postojala garancija SFRJ.

Crna Gora nije bila uključena u pregovore oko regulisanja stare devizne štednje, koji su, u skladu sa čl.7 Sporazuma o pitanjima sukcesije, održani pod pokroviteljstvom Banke za međunarodna poravnanja i neuspješno završeni. Treba imati u vidu da je Crna Gora preuzela obavezu da svojim građanima isplati štednju koju su položili kod banaka sa sjedištem u drugim republikama (sada država sukcesorima), u iznosu od oko 34 miliona eura. Dio ove obaveze Crna Gora je izvršila, a za dio štednje vlasnicima su izdate obveznice sa rokom dospijeca do 2017.godine. Ovaj iznos Crna Gora potražuje od država sukcesora;

2. Podjela sredstava kod mješovitih banaka (član 5 pod IV Sporazuma);
3. Podjela duga bivše SFRJ prema Libiji.

Problemi sukcesije definisani pod rednim br. 1) i 2) dostavljeni su na rješavanje Stalnom mješovitom komitetu, koji je formiran shodno čl.4 Sporazuma o pitanjima sukcesije. A pitanje pod rednim br. 3) biće razmatrano na prvoj narednoj sjednici Komiteta za raspodjelu finansijske aktive i pasive bivše SFRJ, koja će se održati u Podgorici početkom decembra 2009. godine. Ova pitanje će biti predmet sukcesije i pregovora sa svim državama bivše SFRJ (šest sukcesora).

Takođe, početkom septembra predstavnici svih zemalja sukcesora bivše SFRJ održali su pregovore sa predstavnicima Republike Albanije radi razrješavanja pitanja pariteta klirinškog dolara i utvrđivanja kamatne stope za dio duga Republike Albanije prema NBJ bivše SFRJ. Pregovori su uspješno okončani i očekuje se da, do kraja tekuće godine, sve države sukcesori bivše SFRJ pristupe bilateralnim pregovorima, na kojima će se utvrditi način izmirivanja obaveza albanske strane prema svakoj državi, pojedinačno.

Sa rješavanjem navedenih spornih pitanja postupak sukcesije finansijskih prava i obaveza bivše SFRJ definisanih u Aneksu C, biće praktično završen. U toku je postupak rješavanja nekih manje spornih i materijalno manje značajnih pitanja. Ostalo je neriješeno pitanje podjele nepokretnosti u inostranstvu – zgrada DKP-a, rezidencija i stanova za diplomate koje se pregovara između svih sukcesora. Srbija i Crna Gora su postigle sporazum da oko 6% pripadne Crnoj Gori od dijela koji kroz pregovore pripadne Srbiji.

114. Da li su sva otvorena pitanja koja proizilaze iz raspada državne zajednice Srbija i Crna Gora razriješena? Molimo da pružite detalje.

Izgradnja bliskih odnosa sa Srbijom, zasnovanih na principima ravnopravnosti i međusobnog uvažavanja, predstavlja jedan od prioriteta crnogorske spoljne politike, prije svega imajući u vidu istorijske, kulturne i ekonomske veze koje dvije države dijele, kao i zajedničke evropske ciljeve kojima teže.

Nakon crnogorskog priznanja nezavisnosti Kosova, odnos dvaju zemalja nije bio suštinski izmijenjen, s izuzetkom Odluke Vlade Republike Srbije da ambasadoru Crne Gore proglasi personom non grata. Crna Gora odlučila je da ne uzvratiti istom mjerom kada je u pitanju ambasador Srbije u Crnoj Gori, kao i da ne preduzima druge mjere koje bi mogle dalje oslabiti odnose dvije države. Srbija je agremen za novog ambasadora Crne Gore u Beogradu dala 9. septembra 2009. Dvije zemlje intenzivno sarađuju na polju evropskih i evro-atlantskih integracija, regionalnih inicijativa i foruma, a u bilateralnim odnosima između Crne Gore i Republike Srbije postoji kontinuitet političkih kontakata na svim nivoima.

Pregovori o dvojnog državljanstvu počeli su 1. oktobra 2008. u Beogradu susretom ministara unutrašnjih poslova, a nastavljani su na ekspertskom nivou 8. oktobra u Budvi, 15. oktobra i 21. novembra u Beogradu. Tokom četvrte runde pregovora o dvojnog državljanstvu dogovoreno je da se prizna dvojnog državljanstvo svim građanima koji do sklapanja međudržavnog ugovora budu stekli državljanstvo obje države. Vlada CG je krajem decembra 2008. poslala »integralni tekst« prijedloga Sporazuma o regulisanju dvojnog državljanstva. Srbija je u januaru 2009. dostavila svoj prijedlog regulisanja dvojnog državljanstva koji odstupa od prethodno razmatrane verzije. 22. aprila 2009, ministar unutrašnjih poslova Crne Gore je srpskom kolegi uputio formalnu inicijativu za nastavak pregovora i načelno je dogovoreno da pregovori budu uskoro nastavljani.

Pregovori međudržavnih diplomatskih komisija za utvrđivanje protezanja zajedničke državne granice između CG i RS bili su zakazani za 14. april 2008, ali su otkazani, na zahtjev RS. U toku je izrada projektne dokumentacije za izgradnju graničnih prelaza Dobrakovo i Draženovac sa Srbijom, koji će biti finansirani iz sredstava IPA i budžeta Vlade CG. Početak izgradnje prelaza Dobrakovo i Draženovac očekuje se početkom 2010. godine. Pitanje granične kontrole i pravne pomoći Crna Gora i Srbija su regulisale potpisivanjem bilateralnog Protokola o sprovođenju zajedničkih patrola duž državne granice 6. marta 2009.

Pitanja pravne pomoći i saradnje u krivičnim stvarima su regulisana Ugovorom o međusobnoj pravnoj pomoći u građanskim i krivičnim stvarima, Ugovorom o međusobnom izvršenju sudskih odluka u krivičnim stvarima i Ugovorom o izručenju (29. maja 2009). Po pitanju raspodjele vojne imovine, u toku je usaglašavanje teksta Sporazuma Vlade Srbije i Vlade Crne Gore o razmjeni sredstava i dokumentacije; Mješovita komisija o potraživanjima počela je sa radom u julu 2008.

Podjela imovine, nakon raspada državne zajednice, objašnjena je u odgovoru na pitanje br. 113 (Kako je implementiran Sporazum o sukcesiji SFRJ? Da li su preostale neke poteškoće? Kad i kako je Crna Gora uključena u ovaj proces?).

Međunarodne obaveze

115. Saradnja s Haškim tribunalom:

a) Kako je saradnja s Haškim tribunalom organizovana na političkom i operativnom nivou? Da li postoji specifični pravni okvir? Koja se procedura slijedi kad Vlada dobije zahtjev za pružanje pomoći (RFA) od Haškog tribunala? Koje je ministarstvo/organ zaduženo za ovo?

Saradnja državnih organa Crne Gore sa Međunarodnim sudom za bivšu Jugoslaviju (MKSJ) odvija se u skladu sa:

- Ustavom Crne Gore,
- Zakonom o saradnji Srbije i Crne Gore sa Međunarodnim tribunalom za krivično gonjenje lica odgovornih za teška kršenja međunarodnog humanitarnog prava počinjena na teritoriji bivše Jugoslavije od 1991.godine,
- Zakonom o saradnji sa Međunarodnim krivičnim sudom (čije se odredbe shodno primjenjuju i na saradnju sa MKSJ),
- Zakonom o međunarodnoj pravnoj pomoći u krivičnim stvarima, i
- Zakonikom o krivičnom postupku.

Ovi pravni izvori i dostadašnje postupanje po zamolnicama MKSJ potvrđuju političku spremnost Crne Gore za ostvarivanje pune saradnje sa Međunarodnim krivičnim sudom za bivšu Jugoslaviju.

Na operativnom nivou konkretna saradnja se sprovodi u skladu sa navedenim propisima Crne Gore (preko nadležnih ministarstava i pravosudnih institucija).

Naime, kada Vlada Crne Gore, preko Ministarstva inostranih poslova, dobije zahtjev od MKSJ za pružanje pravne pomoći, zahtjev-zamolnica se, u skladu sa navedenim zakonima, dostavlja Ministarstvu pravde Crne Gore, koje nakon što ispita da li zahtjev – zamolnica sadrži sve potrebne elemente za pružanje pravne pomoći (formalna valjenost zahtjeva) i da li je zasnovana na odredbama Statuta i Pravilnika o postupku i dokazima MKSJ, zahtjev – zamolnicu prosleđuje nadležnom državnom organu za postupanje. To mogu biti domaći pravosudni organi – nadležni sud ili državni tužilac, kao i Uprava policije. Ovi organi su dužni da po zahtjevu – zamolnici hitno postupaju i o preduzetim radnjama kao i eventualnim smetnjama nastalim u toku postupanja odmah obavijeste Ministarstvo pravde. Nakon postupanja po zamolnici, organ koji je postupao dostavlja spise (prikupljene dokaze i dr.) Ministarstvu pravde, radi njihovog prosleđivanja podnosiocu zamolnice – MKSJ.

Napominjemo da je kancelarija Vrhovnog državnog tužioca Crne Gore dana 06.12.2007.godine zaključila sa Tužilaštvom MKSJ Memorandum o razumijevanju o upotrebi sistema za elektronsko objelodanjivanje, na osnovu kojeg je Državnom tužilaštvu Crne Gore

omogućen pristup u bazu podataka Haškog tribunala. U skladu sa ovim Memorandumom Vrhovno državno tužilaštvo Crne Gore je iz navedene baze podataka preuzelo određeni broj dokumenata – dokaza, za potrebe postupaka koji se vode u Crnoj Gori zbog krivičnih djela ratnih zločina.

b) Koja je institucija zadužena za uručivanje poziva za svjedočenje i poziva za osumnjičene?

U skladu sa važećim zakonskim propisima Crne Gore nadležni organi za postupanje po zamolnicama MKSJ za uručenje poziva za svjedočenje i poziva za osumnjičene su Sud i Uprava policije. Koji će od ovih organa postupati po zamolnici zavisi od njene sadržine. Naime, ako se zamolnica odnosi na saslušanje koje treba da sprovedu istražitelji i tužioci MKSJ na teritoriji Crne Gore nadležni organ za uručenje poziva je Uprava policije. Ukoliko se zahtjev-zamolnica za uručenje poziva odnosi na svjedočenje i saslušanje osumnjičenog pred MKSJ u Hagu, nadležni organ za uručenje poziva je sud. U tom slučaju, ako nadležni sud u Crnoj Gori nije u mogućnosti da preko svoje pozivarske službe uruči poziv (ne može pronaći lice kojem treba uručiti poziv – ne nalazi se na datoj adresi), zatražiće da to učini Uprava policije.

c) Koliko i koje vrste zahtjeva za pružanje pomoći ste dobili i koliko odgovora je dato? Koliko poziva za svjedočenje je bilo?

Dražvni organi Crne Gore su zaključno sa 01.10.2009.godine dobili ukupno 21 zahtjev MKSJ i Tužilaštva MKSJ za pružanje međunarodne pravne pomoći i to: u 2005.godini četiri zahtjeva, u 2006.godini tri zahtjeva, u 2007.godini osam zahtjeva, u 2008.godini tri zahtjeva i u 2009.godini tri zahtjeva. Ovi zahtjevi se odnose na i to:

- četiri na dostavljanje dokumenata ;
- četiri na uručenje poziva i omogućavanje razgovora Istražiteljima Haškog Tribunala sa licima u Crnoj Gori i njihovo saslušanje, od kojih se jedan zahtjev odnosi na saslušanje tri lica u svojstvu svjedoka, a tri zahtjeva na saslušanje lica u svojstvu osumnjičenog;
- dva zahtjeva za uručenje poziva za tri svjedoka;
- dva zahtjeva kojim je traženo izdavanje zabrane ulaska na teritoriju Crne Gore, od kojih jednim zahtjevom za 15 lica, a drugim za 45 lica;
- dva zahtjeva za dostavljanje ličnih i drugih podataka za pet lica;
- pet zahtjeva za davanje garancija od strane Vlade Crne Gore za pet Haških optuženika, za njihovo puštanje na privremenu slobodu, od kojih dva lica imaju državljanstvo Crne Gore i državljanstvo Republike Srbije, a tri lica samo državljanstvo Srbije. Garancije su date za sva lica u traženom roku. U odnosu na jedno lice garancije su date tri puta (dva puta u 2005.godini i jedan put u 2007.godini). Za jedno lice garancija je data pet puta (2005, dva puta u 2006., 2007 i 2008.godine). U svakom od ovih slučajeva garancijom Vlade Crne Gore definisani su uslovi boravka lica za koja se daje garancija, shodno zahtjevima Tribunala, kao i pripremanje i dostavljanje periodičnih izvještaja o pridržavanju uslova boravka od strane lica za koje se daje garancija;
- zahtjev kojim je traženo hitno izdavanje putne isprave za jedno lice, radi saslušanja u svojstvu svjedoka pred Tribunalom,

- jedan zahtjev kojim je traženo da vlasti CG identifikuju lica koja posjeduju saznanja u vezi sa zakonima, propisima i pravilima, povjerljivim pravilima koja su bila na snazi od avgusta 1993. do 31.12.1995.g. u SRJ, vezanim za namjensku proizvodnju oružja i druge vojne opreme, registrovanje, skladištenje, transfer, kupoprodaju i transport.

Državni organi Crne Gore su postupili po svim zahtjevima (ukupno 21) MKSJ i Tribunala MKSJ za pružanje pravne pomoći.

d) Koliko je vremena potrebno u prosjeku da se pozitivno odgovori na poziv za pružanje pomoći? Na koliko je poziva za pružanje pomoći odgovoreno pozitivno? Od ovih poziva, koliko je bilo poziva za svjedočenje?

U skladu sa članom 6 Zakona o saradnji Srbije i Crne Gore sa Međunarodnim tribunalom za krivično gonjenje lica odgovornih za teška kršenja međunarodnog humanitanog prava počinjena na teritoriji bivše Jugoslavije od 1991.godine, postupak po zamolnici MKSJ je hitan, što znači da su državni organi koji učestvuju u pružanju tražene pomoći dužni da najhitnije postupaju po zamolnicama.

Državni organi Crne Gore, nadležni za postpanje po zamolnicama MKSJ i Tužilaštva MKSJ primili su ukupno 21 zahtjev za pružanje pomoći. Po zahtjevima je hitno postupano. Po 12 zamolnica postupljeno je najhitnije i u roku koji je zamolnicom određen. Na četiri zamolnice postupljeno je u roku od 15 dana, a na isto toliko zamolnica u roku od 30 dana i po jednoj zamolnici u roku od 35 dana. Iz navedenih podataka vidi se da je na više od dvije trećine zahtjeva postupljeno najhitnije i u roku do 15 dana.

Od ukupnog broja zahtjeva za pružanje pomoći:

- dva zahtjeva se odnose na uručenje poziva i omogućavanje istražiteljima Tribunala saslušanja u Crnoj Gori za šest lica u svojstvu svjedoka. Ovim zahtjevima je udovoljeno u traženom roku; i
- tri zahtjeva se odnose na uručenje poziva i omogućavanje razgovora i saslušanja istražiteljima Tribunala za tri lica u svojstvu osumnjičenog. I ovim zahtjevima je udovoljeno u traženom roku.

e) Na koliko zahtjeva za pružanje pomoći još uvijek treba odgovoriti? Koji su razlozi za kašnjenje u odgovorima na njih? Na koja pitanja se oni odnose?

Državni organi Crne Gore primili su ukupno 21 zahtjev MKSJ i Tužilaštva MKSJ za pružanje pravne pomoći i postupili su po svim zahtjevima – zamolnicama, kako je bliže navedeno u odgovoru na pitanje iz Upitnika broj 115 (c).

f) Da li je vaša zemlja spremna pozitivno odgovoriti na moguće buduće zahtjeve za pružanje informacija Haškom tribunalu i kako predviđate da osigurate odgovarajući postupak nakon toga?

Da, Crna Gora je spremna pozitivno odgovoriti na moguće buduće zahtjeve za pružanje informacija Haškom tribunalu u skladu s već ustaljenom procedurom saradnje s ovim Tribunalom. Ovo je već potvrđeno dosadašnjom praksom kao i uspostavljenim zakonskim okvirom u Crnoj Gori koji omogućava uspješno i neometano dalje odvijanje već izuzetno dobre saradnje u svim segmentima u kojima se odvija.

g) Koliko slučajeva je Haški tribunal pokrenuo i u kakvo je trenutno stanje s ovim postupcima?

Haški Tribunal nije ustupio ni jedan slučaj državnim organima Crne Gore, radi vođenja krivičnog postupka u Crnoj Gori.

Pred Haškim Tribunalom pokrenut je postupak protiv dva lica koja imaju dvojno državljanstvo – državljanstvo Crne Gore i državljanstvo Republike Srbije.

Napomena: Na sajtu Haškog Tribunala stoji da ova lica i još tri lica, kao Haški optuženici imaju državljanstvo Republike Srbije. Za sva ova lica Vlada Crne Gore je na zahtjev Haškog Tribunala davala garancije radi njihovog privremnog puštanja na slobodu, kako je to bliže opisano u odgovoru na pitanje br. 115 (c).

h) Da li postoje zakonodavni okvir i mehanizmi za zaštitu svjedoka? Molimo da objasnite.

Pravni okvir za zaštitu svjedoka obezbijeđen je donošenjem:

- Zakonika o krivičnom postupku (Sl. list CG, br. 57/09);
- Zakonom o zaštiti svjedoka (Sl. list RCG, br. 65/04);
- Zakonom o policiji (Sl. list RCG, br. 28/05)
- Upitnikom o ličnim podacima, imovinskim prilikama, obavezama i drugim podacima svjedoka, odnosno njemu bliskog lica (26.01.2009. godine)

Zaštitu u krivičnom postupku može dobiti svaki svjedok, za koga postoji osnovana bojazan da bi davanjem iskaza ili odgovorima na pojedina pitanja ozbiljno ugrozio svoju ličnu ili imovinsku bezbjednost ili bezbjednost svog bračnog druga ili bliskog srodnika. Postupak za primjenu mjera zaštite svjedoka u toku krivičnog postupka pokreće sam svjedok ili državni tužilac podnošenjem sudu obrazloženog predloga koji je u pisanoj formi ali može biti podnesen i usmeno na zapisnik prije početka saslušanja u istrazi ili na glavnom pretresu.

Zakonikom su propisani posebni načini učestvovanja i saslušanja zaštićenog svjedoka u krivičnom postupku što obuhvata: saslušanje svjedoka pod pseudonimom, saslušavanje uz pomoć tehničkih uređaja (zaštitni zid, uređaji za promjenu glasa, uređaji za prenos slike i zvuka i slično). Saslušavanje svjedoka pod pseudonimom obuhvata dva načina skrivanja identiteta zaštićenog svjedoka: prikrivanje samo ličnih podataka koje se postiže dodjeljivanjem pseudonima svjedoka kojim se u toku postupka oslovljava. Potpuno prikrivanje svjedokovog identiteta postiže se saslušavanjem svjedoka u odvojenoj prostoriji i komuniciranjem istražnog sudije i lica koje prisustvuje saslušanju sa tim svjedokom putem tehničkog uređaja, pri čemu lik i glas svjedoka

moraju biti učinjeni neprepoznatljivim. Na ovaj način Zakonik o krivičnom postupku usklađen je sa članom 24 Konvencije UN-a protiv transnacionalnog organizovanog kriminala koju je Crna Gora preuzela sukcesijom.

Zaštita svjedoka i njemu bliskih lica izvan krivičnog postupka u primjeni policijskih i drugih mjera, lične i imovinske bezbjednosti, obezbjeđuje se u skladu sa Zakonom o zaštiti svjedoka. Zaštita svjedoka izvan krivičnog postupka odnosno njemu bliskog lica sastoji se u primjeni policijskih i drugih mjera, lične i imovinske bezbjednosti (fizička zaštita, preseljenje, prikriivanje identiteta i podataka o vlasništvu i promjena identiteta određenih u skladu sa Programom zaštite svjedoka). Zaštitu izvan krivičnog postupka obezbjeđuje se samo onim svjedocima bez čijeg iskaza ne može biti dokazano određeno krivično djelo (protiv Ustavnog uređenja, čovječnosti i međunarodnog prava i svako drugo za koje se može izreći kazna zatvora od deset godina ili teža ili bi njegovo dokazivanje na drugi način bilo znatno otežano). Zaštita svjedoka izvan krivičnog postupka obezbjeđuje se u skladu sa Programom zaštite svjedoka. Odluku o primjeni, prekidu, prestanku ili produženju primjene Programa zaštite donosi Komisija za primjenu Programa zaštite svjedoka, koju čine: sudija Vrhovnog suda Crne Gore, zamjenik Vrhovnog državnog tužioca i rukovodilac Jedinice za zaštitu. Postupak zaštite svjedoka pokreće se inicijativom za primjenu Programa zaštite koju mogu podnijeti: svjedok, nadležni državni tužilac, sudija koji postupuje u predmetu, direktor Zavoda za izvršenje krivičnih sankcija i rukovodilac Uprave kriminalističke policije.

U Upravi policije obrazovana je specijalizovana jedinica koja je odgovorna za sprovođenje i primjenu Programa zaštite svjedoka. Prilikom izrade Zakona o zaštiti svjedoka korišćena je zakonska regulativa zemalja iz okruženja i zemalja EU. U primjeni Programa zaštite Jedinica za zaštitu obezbjeđuje zaštićenom licu potrebnu ekonomsku, psihološku, socijalnu i pravnu pomoć i pomaže mu ekonomskim i socijalnim mjerama do njegovog ekonomskog osamostaljenja.

Međunarodna saradnja u primjeni Programa zaštite ostvaruje se na osnovu međunarodnog ugovora, pojedinačnog sporazuma ili na osnovu uzajamnosti. Jedinica za zaštitu: podnosi molbu drugoj državi za prihvatanje zaštićenog lica i primjenu mjera predviđenih Zakonom o zaštiti svjedoka i postupuje po molbi druge države za prihvatanje zaštićenog lica i primjenu mjera zaštite u Crnoj Gori.

“Opšta” ili “osnovna” zaštita, zaštita svakog lica, oštećenog i žrtava krivičnog djela koja nijesu u opasnosti i za koje nema razloga da budu uključena u ovaj program, definisana su Zakonom o policiji.

Model zaštite u Crnoj Gori se može prikazati na sljedeći način:

<p>Zaštita svih građana «osnovna» Zakon o policiji</p>	<p>Zaštita svjedoka u krivičnim postupcima Zakon o krivičnom postupku</p>	<p>Zaštita svjedoka izvan krivičnih postupaka Zakon o zaštiti svjedoka</p>
---	--	---

i) Kakva saradnja u oblasti sudstva i mehanizmi izručenja postoje s drugim zemljama koje su pripadale bivšoj Jugoslaviji?

Pravni osnov

Međunarodno pravna pomoć u krivičnim stvarima sa državama bivše Jugoslavije odvija se na osnovu:

- Evropske konvencije o međusobnom pružanju pravne pomoći u krivičnim stvarima iz 1959.godine (Sl. list SRJ-Međunarodni ugovori br. 10/01).

- **bilateralnih ugovora** i to: Ugovora između SR Jugoslavije i R.Hrvatske o pravnoj pomoći u građanskim i krivičnim stvarima (Sl. list SRJ -Međunarodni ugovori, br. 1/1998), Ugovora između SCG i BiH o pravnoj pomoći u građanskim i krivičnim stvarima i Ugovora između SCG i BiH o međusobnom izvršavanju sudskih odluka u krivičnim stvarima („Sl.list SCG“-Međunarodni ugovori, broj 6/2005), Ugovora između SCG i R.Makedonije o pravnoj pomoći u građanskim i krivičnim stvarima (Sl. list SCG - Međunarodni ugovori, br. 22/04), koje je Crna Gora nastavila da primjenjuje nakon proglašenja nezavisnosti na osnovu Odluke o proglašenju nezavisnosti Republike Crne Gore od 03.06.2006.godine, Ugovora između Crne Gore i R. Srbije o međusobnom pružanju pravne pomoći u građanskim i krivičnim stvarima od 29.05.2009.godine i Ugovora između Crne Gore i R. Srbije o međusobnom izvršavanju sudskih odluka u krivičnim stvarima od 29.05.2009.g.

Sa Republikom Srbijom je potpisan Ugovor o izručenju od 29.05.2009.godine, koji je baziran na principima Evropske konvencije o ekstradiciji, dok je Evropska konvencija o ekstradiciji iz 1957.godine („Sl.list SRJ“-Međunarodni ugovori, broj 10/01) pravni osnov za postupke izručenja sa Slovenijom, Hrvatskom, Bosnom i Hercegovinom i Makedonijom.

Sa Kosovom se međunarodno pravna pomoć i izručenje odvija na osnovu Zakona o međunarodnoj pravnoj pomoći u krivičnim stvarima (Sl. list CG, br. 4/08) i unutrašnjih propisa Kosova (KZ).

Saradnja

Najveći broj zamolnica, oko 70 %, u periodu nakon proglašenja nezavisnosti Crne Gore (03.06.2006.godine) je međunarodno pravna pomoć sa Srbijom, zbog čega je 29.05.2009.godine potpisan bilateralni ugovor koji predviđa **neposrednu** komunikaciju pravosudnih organa dvije države.

Izručenje-mehanizmi

Ustav Crne Gore (član 12) propisuje da crnogorski državljanin ne može biti prognan niti izručen drugoj državi osim u skladu sa međunarodnim obavezama Crne Gore, s tim da sa državama bivše Jugoslavije (ni sa drugim državama), do sada nije zaključen ugovor koji dozvoljava izručenje svojih državljana, a u vezi člana 6 Evropske konvencije o ekstradiciji data je izjava da se svoji državljani neće izručivati.

116. Molimo da opišete svoje obaveze koje proističu iz članstva u Savjetu Evrope, mjere koje ste dosad preduzeli kako biste ispoštovali ove obaveze, kao i predviđene aktivnosti za svaku od preostalih obaveza.

Crna Gora je 11. maja 2007. godine postala punopravna članica Savjeta Evrope (SE). Prilikom svečane ceremonije, u sjedištu SE u Strazburu, ministar inostranih poslova Crne Gore Milan Roćen je potpisao Statut SE i Konvenciju o izbjegavanju statusa apatrida. Na osnovu izjave o preuzimanju obaveza, Crnoj Gori je (uzimajući u obzir i određen broj prethodno otvorenih za članstvo) priznat status sukcesora u 49 Konvencija i Protokola SE, dok su 13 konvencija i protokola utvrđeni za ratifikaciju.

U skladu sa zaključcima Vlade od 1. novembra 2007. godine, Ministarstvo inostranih poslova je, u koordinaciji sa nadležnim ministarstvima, pripremlilo Akcioni plan saradnje Crne Gore sa Savjetom Evrope. U cilju potpunog, konzistentnog i integralnog izvršavanja obaveza i postizanja interaktivnog i odgovornog odnosa u ostvarivanju sadržajnog i potrebama Crne Gore primjerenog programa postprijemne saradnje sa SE Vlada je u januaru 2008. usvojila Akcioni plan o saradnji sa SE.

Akcioni plan odlikava koherentan pristup saradnji sa SE i definiše aktivnosti nadležnih resora i insitucija Vlade Crne Gore za trogodišnji period (2008-2010). Svrha Akcionog plana je da služi kao praktično sredstvo, konkretan podsjetnik za nosioce aktivnosti kako bi im se pružila podrška u razvijanju i pripremi odgovarajućih mjera i instrumenata u čijem su fokusu ključni prioriteti saradnje sa SE. Akcioni plan obuhvata širok spektar aktivnosti iz domena saradnje Crne Gore sa SE, naročito u oblasti reforme pravosuđa i policije, te kroz različite programe i u drugim oblastima. Ključni elementi Akcionog plana su osnovni principi, akcione smjernice, implementacija i mehanizmi za praćenje, u skladu sa čim je i strukturiran.

Obaveze koje je Crna Gora trebalo da ispuni nakon prijema u Savjet Evrope podijeljene su u četiri dijela:

1. usvajanje konvencija i protokola SE,
2. ustavna reforma,
3. nacionalni pravni sistem,
4. ljudska prava.

1. USVAJANJE KONVENCIJA I PROTOKOLA SE

Spisak sporazuma koje je Crna Gora potpisala, a koji čekaju ratifikaciju u Parlamentu Crne Gore

1. CETS 200	Konvencija o izbjegavanju apatridnosti u odnosu na države sukcesore
2. C ETS 163	Evropska socijalna povelja (revidirana)
3. CETS 164	Konvencija za zaštitu ljudskih prava i digniteta ljudskih bića sa osvrtom na primjenu bioloških i medicinskih sredstava: Konvencija o ljudskim pravima i biomedicini
4. CETS 181	Dodatni Protokol uz Konvenciju o zaštiti lica u odnosu na automatsku obradu ličnih podataka, u vezi sa nadzornim organima i prekograničnim protokom informacija
5. CETS 186	Dodatni protokol uz Konvenciju o ljudskim pravima i biomedicini u vezi sa transplantacijom organa i tkiva ljudskog porijekla
6. CETS 190	Amandmanski Protokol uz Evropsku Konvenciju o suzbijanju terorizma
7. CETS 195	Dodatni Protokol uz Konvenciju o ljudskim pravima i biomedicini u vezi sa biomedicinskim istraživanjem
8. CETS 160	Evropska konvencija o uživanju dječijih prava U TOKU PRIPREMA PREDLOGA ZAKONA O POTVRĐIVANJU
9. CETS 202	Revidirana Evropska konvencija o usvajanju djece U TOKU PRIPREMA PREDLOGA ZAKONA O POTVRĐIVANJU
10. CETS 205	Konvencija SE o pristupu zvaničnim dokumentima
11. C ETS 201	Konvencija SE o zaštiti djece od seksualnog iskorišćavanja i zlostavljanja (procedura u toku) U TOKU PRIPREMA PREDLOGA ZAKONA O POTVRĐIVANJU

III Regionalna pitanja i međunarodne obaveze

12. CETS 106	Evropska okvirna konvencija o prekograničnoj saradnji između teritorijalnih zajednica ili vlasti
13. CETS 159	Dodatni protokol uz Evropsku okvirnu konvenciju o prekograničnoj saradnji između teritorijalnih zajednica ili vlasti
14. CETS 169	Protokol broj 2. uz Evropsku okvirnu konvenciju o prekograničnoj saradnji između teritorijalnih zajednica ili vlasti koji se odnosi na međunarodnu saradnju

Sporazumi za potpisivanje i ratifikaciju (2009 – 2010.)

1. CETS 166	Evropska konvencija o državljanstvu
2. CETS 70	Evropska konvencija o međunarodnom važenju krivičnih presuda U PROCEDURI DOSTAVLJANJA SKUPŠTINI CG NA USVAJANJE
3. CETS 116	Evropska konvencija o obeštećenju žrtvama teških zločina U PROCEDURI DOSTAVLJANJA SKUPŠTINI CG NA USVAJANJE
4. CETS 82	Evropska konvencija o ne-primjenljivosti zakonskih ograničenja za zločine protiv humanosti i ratnih zločina

Napomena: Rok za potpisivanje i ratifikaciju svih gore navedenih Konvencija je bio dvije godine od pristupanja SE. Vlada Crne Gore je na sjednici od 15. oktobra 2009. obavezala nadležne resore da u roku od mjesec dana obavijeste Vladu o dinamici ispunjavanja preostalih obaveza. Zaključeno je, takođe, da predsjednik Vlade uruči pismo predsjedniku Parlamenta i zamoli da se ubrza postupak ratifikacije.

Spisak potpisanih i ratifikovanih konvencija SE od strane Crne Gore

1. CETS 1	Statut Savjeta Evrope
2. CETS 2	Opšti Sporazum o privilegijama i imunitetima Savjeta Evrope
3. CETS 10	Protokol uz Opšti Sporazum o privilegijama i imunitetima Savjeta Evrope
4. CETS 5	Konvencija o zaštiti ljudskih prava i fundamentalnih sloboda
5. CETS 9	Protokol uz Konvenciju za zaštitu ljudskih prava i fundamentalnih sloboda
6. CETS 18	Evropska Kulturalna Konvencija
7. CETS 24	Evropska konvencija o izručenju
8. CETS 30	Evropska Konvencija o međusobnoj pomoći u krivičnim stvarima
9. CETS 41	Konvencija o odgovornosti vlasnika hotela u vezi sa imovinom gostiju
10. CETS 44	Protokol br.2 uz Konvenciju za zaštitu ljudskih prava i fundamentalnih sloboda kojim se Sudu za ljudska prava odobrava davanje savjetodavnih mišljenja
11. CETS 45	Protokol br. 3 uz Konvenciju za zaštitu ljudskih prava i fundamentalnih sloboda o izmjenama i dopunama članova 29, 30 i 34 Konvencije

III Regionalna pitanja i međunarodne obaveze

12. CETS 46	Protokol br. 4 uz Konvenciju za zaštitu ljudskih prava i fundamentalnih sloboda kojim se obezbjeđuju određena prava i slobode koji nisu obuhvaćeni Konvencijom i Protokolom br.1
13. CETS 50	Konvencija o razradi evropske Farmakopee
14. CETS 51	Evropska konvencija o nadzoru uslovno osuđenih ili uslovno oslobođenih zločinaca
15. CETS 55	Protokol br. 5 uz Konvenciju o zaštiti ljudskih prava i fundamentalnih sloboda o izmjenama i dopunama članova 22 i 40 Konvencije
16. CETS 62	Evropska konvencija o informisanju o inostranom pravu
17. CETS 69	Evropski sporazum o kontinuiranom plaćanju školarine za studente koji studiraju u inostranstvu
18. CETS 73	Evropska konvencija o procesu razmjene u krivičnim stvarima
19. CETS 86	Dodatni Protokol uz Evropsku konvenciju o izručenju
20. CETS 87	Evropska konvencija za zaštitu životinja koje se drže za potrebe domaćinstva
21. CETS 88	Evropska konvencija o međunarodnim efektima uskraćivanja prava na vožnju motornog vozila
22. CETS 90	Evropska konvencija o suzbijanju terorizma
23. CETS 92	Evropski sporazum o prenosu zahtjeva za pravnu pomoć
24. CETS 97	Dodatni protokol uz Evropsku konvenciju o informisanju o inostranom pravu
25. CETS 98	Drugi dodatni protokol uz Evropsku konvenciju o izručenju
26. CETS 99	Dodatni protokol uz Evropsku konvenciju o uzajamnoj pomoći u krivičnim stvarima
27. CETS 102	Evropska konvencija za zaštitu životinja za klanje
28. CETS 105	Evropska konvencija o priznavanju i sprovođenju odluka u vezi sa starateljstvom nad djecom i o povraćaju starateljstva
29. CETS 108	Konvencija za zaštitu lica u odnosu na automatsku obradu ličnih podataka
30. CETS 112	Konvencija o transferu osuđenih lica
31. CETS 114	Protokol br.6 uz Konvenciju za zaštitu ljudskih prava i fundamentalnih sloboda koji se tiče ukidanja smrtne kazne
32. CETS 117	Protokol br.7 uz Konvenciju za zaštitu ljudskih prava i fundamentalnih sloboda
33. CETS 118	Protokol br.8 uz Konvenciju za zaštitu ljudskih prava i fundamentalnih sloboda
34. CETS 120	Evropska konvencija o huliganstvu navijača i nasilju prema gledaocima na sportskim događajima, posebno na fudbalskim utakmicama
35. CETS 121	Konvencija za zaštitu arhitektonskog nasljeđa Evrope
36. CETS 122	Evropska Povelja o lokalnoj samoupravi
37. CETS 126	Evropska konvencija za prevenciju torture i nehumanog ili ponižavajućeg ponašanja ili kažnjavanja

III Regionalna pitanja i međunarodne obaveze

38. CETS 132	Evropska konvencija o prekograničnoj televiziji
39. CETS 134	Protokol uz Konvenciju o razradi evropske Farmakopee
40. CETS 135	Konvencija o anti-dopingu
41. CETS 141	Konvencija o pranju, traženju, zapleni i konfiskaciji prihoda stečenih kriminalom
42. CETS 147	Evropska konvencija o kinematografskoj ko-produkciji
43. CETS 148	Evropska Povelja za regionalne ili manjinske jezike
44. CETS 151	Protokol br.1 uz Evropsku konvenciju za prevenciju torture i nehumanog ili ponižavajućeg ponašanja ili kažnjavanja
45. CETS 152	Protokol br..2 uz Evropsku konvenciju za prevenciju torture i nehumanog ili ponižavajućeg ponašanja ili kažnjavanja
46. CETS 155	Protokol br.11 uz Konvenciju za zaštitu ljudskih prava i fundamentalnih sloboda kojim se restrukturira sistem kontrole time utvrđen
47. CETS 157	Okvirna konvencija o zaštiti nacionalnih manjina
48. CETS 104	Konvencija o očuvanju evropske divljine i prirodnih staništa- Bernska konvencija
49. CETS 182	Drugi dodatni protokol uz Evropsku konvenciju o pružanju međunarodne pravne pomoći u krivičnim stvarima
50. CETS 165	Konvencija o priznavanju kvalifikacija u vezi sa višim obrazovanjem u evropskoj regiji
51. CETS 167	Dodatni Protokol uz Konvenciju o transferu osuđenih lica
52. CETS 173	Krivičnopravna konvencija o korupciji
53. CETS 174	Građanskopravna konvencija o korupciji
54. CETS 162	Šesti Protokol uz Opšti Sporazum o privilegijama i imunitetima Savjeta Evrope
55. CETS 176	Evropska konvencija o pejzažu
56. CETS 177	Protokol br.12 uz Konvenciju za zaštitu ljudskih prava i fundamentalnih sloboda
57. CETS 187	Protokol br.13 uz Konvenciju za zaštitu ljudskih prava i fundamentalnih sloboda koje se tiču ukidanja smrtne kazne u svim okolnostima
58. CETS 194	Protokol br.14 uz Konvenciju za zaštitu ljudskih prava i fundamentalnih sloboda o izmjenama i dopunama sistema kontrole Konvencije
59. CETS 191	Dodatni protokol uz krivično-pravnu konvenciju o korupciji
60. CETS 196	Konvencija Savjeta Evrope o prevenciji terorizma
61. CETS 197	Konvencija Savjeta Evrope o akcijama protiv trgovine ljudima
62. CETS 198	Konvencija Savjeta Evrope o pranju, pretraživanju, zapleni i konfiskaciji prihoda stečenih kriminalom i o finansiranju terorizma
63. CETS 185	Konvencija o sajber- kriminalu

64. CETS 189	Dodatni Protokol uz Konvenciju o sajber-kriminalu, koji se odnosi na propisivanje kazne za akte rasizma i akte ksenofobične prirode preko kompjuterskih sistema
65. CETS 199	Okvirna Konvencija o vrijednosti kulturnog nasljeđa za društvo

2. USTAVNA REFORMA

Jedan od glavnih izazova u Crnoj Gori u proteklom periodu je bio rad na prvom Ustavu nezavisne države. SE je zatražio od crnogorskih političara da se obavežu da će se u novom ustavu naći "minimum" principa SE, kao "prvi korak" u procesu prijema Crne Gore u SE. Uz pismo je dostavljena i lista od sedam principa koji se tiču: građanskog ustrojstva, izbjegavanja presudnog političkog uticaja u izboru sudija i tužilaca, obezbjeđenja da tužioci ne zastupaju državu u građanskim sporovima, garantovanja zaštite ljudskih prava najmanje na nivou Povelje o ljudskim i manjinskim pravima Srbije i Crne Gore (tzv. Male povelje), zabrane smrtne kazne, retroaktivna primjenljivost zaštite ljudskih prava u ranijim slučajevima i Konvencija o zaštiti ljudskih prava i osnovnih sloboda i njenih protokola regulisanja statusa oružanih i bezbjednosnih snaga i obavještajnih službi i mehanizama parlamentarnog nadzora, te propisivanja da funkciju vrhovnog vojnog komandanta obavlja civilno lice. Kako je Crna Gora težila da se usvoji savremeni Ustav koji će odraziti karakter moderne crnogorske državnosti i sadržavati evropske standarde, u procesu izrade Ustava, intenzivno se saradivalo sa ekspertima Venecijanske komisije (VK), čije su preporuke, skoro u potpunosti, našle svoje mjesto u ovom najvišem pravnom aktu Crne Gore.

1. Crna Gora je Ustav usvojila 19. oktobra 2007, u kome je definisana kao građanska, demokratska i ekološka država socijalne pravde, zasnovane na vladavini prava.
2. U vezi sa drugim principom VK je ocijenila da »uloga crnogorskog Parlamenta u procesu imenovanja predsjednika Vrhovnog suda i državnih tužilaca je još uvijek problematična, a većina članova Visokog pravosudnog savjeta su politički postavljeni.

Crna Gora je prošle godine donijela Zakon o Sudskom savjetu po kome je isti i formiran. Upravo Sudski savjet treba da obezbijedi nezavisnost sudija, te da ukloni miješanje političkih partija u njegov rad. Članove Tužilačkog savjeta predlažu sami tužioci, a ne političari, a Parlament odlučuje o njihovom imenovanju, ali bez prava da kandiduje.

3. Kada je u pitanju obezbjeđenje da tužioci ne zastupaju državu u građanskim sporovima, SE ocjenjuje da se ovakva praksa nastavlja, imajući u vidu da još uvijek nije formirana kancelarija državnog advokata. Ministarstvo finansija je pokrenulo postupak imenovanja zaštitnika državnih imovinskopravnih interesa, shodno Zakonu o državnoj imovini i procedura je trenutno na Vladi. Time će se stvoriti uslovi da poslove zastupanja države u imovinskopravnim sporovima, preuzme ovaj organ.
4. U odnosu na princip koji se odnosi ustavno obezbjeđivanje ljudskih i manjinskih prava, član 9 Ustava propisuje da »ratifikovani i objavljeni međunarodni sporazumi i uopće usvojena pravila međunarodnog prava treba da budu sastavni dio domaćeg zakonodavstva i imaju supremaciju nad nacionalnim zakonodavstvom i budu direktno primjenjiva kada regulišu odnose različite od domaćeg zakonodavstva«.
5. Član 26 Ustava propisuje da je smrtna kazna zabranjena u Crnoj Gori.
6. U odnosu na preporuku o retroaktivnoj primjenljivosti zaštite ljudskih prava u ranijim slučajevima i Konvencije o zaštiti ljudskih prava i osnovnih sloboda i njenih protokola, član 5 Zakona o implementaciji Ustava se odnosi na pojašnjenje i približavanje sudovima i javnosti. ECHR je u slučaju Bjelić protiv Srbije i Crne Gore istakao (28. aprila 2009.) da njegova presuda od marta 2004. treba da bude ispoštovana.
7. Preporuku koja se odnosi na regulisanje statusa oružanih snaga, snaga bezbjednosti i obavještajnih službi Crne Gore, obezbjeđivanje parlamentarnog nadzora, te propisivanja da

funkciju vrhovnog vojnog komandanta obavlja civilno lice, Crna Gora je u potpunosti ispunila (član 55, 129, 130 i 131 Ustava)

3. NACIONALNI PRAVNI SISTEM

Crna Gora nastavlja da svoje zakonodavstvo usklađuje sa standardima Evropske Konvencije o ljudskim pravima, kao i sa reformama koje obezbjeđuju profesionalizaciju, efikasnost i nezavisnot pravosudnih organa i poslenika.

Crna Gora snažno podržava aktivnosti u pravcu obezbjeđivanja dugotrajne efikasnosti Evropskog suda za ljudska prava (ECHR), imajući u vidu njegov izuzetni značaj u sistemu Savjeta Evrope. **Završen je proces imenovanja Državnog agenta Crne Gore pri ECHR-u.**

Crna Gora snažno podržava kontinuirane napore Evropskog komesara za ljudska prava Tomasa Hamarberga u pravcu implementacije standarda o ljudskim pravima u državama članicama, te stvaranju humanije i inkluzivnije Evrope.

Reforma izbornog zakonodavstva i njegovo usklađivanje sa Ustavom definisano je kao jedan od prioriteta novog skupštinskog saziva, što će se nastaviti u saradnji sa Savjetom Evrope i Venecijanskom komisijom u pravcu usvajanja i implementacije visokih, evropskih standarda u ovoj oblasti i iznalaženja najboljeg mogućeg rješenja između preporuka SE i realnosti u Crnoj Gori.

U predstojećem periodu Crna Gora će raditi u pravcu ispunjavanja preporuke Savjeta Evrope o **upoznavanju pravosudnih poslenika Crne Gore sa sudskom praksom ECHR-a**. U tom svijetlu, potrebno je obezbijediti prevode sudske prakse i kroz kancelariju Državnog agenta promovisati rad Evropskog suda za ljudska prava.

U vezi sa preporukom koja se odnosi na **obezbjeđivanje odgovarajućih finansijskih sredstava za efikasan rad Ustavnog suda i pravosuđa uopšte**, Skupština Crne Gore je 22. oktobra 2008. usvojila Zakon o Ustavnom sudu, kojim se, na predlog suda, predviđa način finansiranja istog kroz posebnu stavku u budžetu Crne Gore, na predlog Suda.

Crna Gora uspješno sprovodi preporuku koja se odnosi na **uvođenje odgovarajućeg pravnog lijeka za predugo trajanje sudskih procesa u domaćim sudovima**, sa ciljem ubrzanja istih ili obezbjeđivanja kompenzacije, što je u skladu sa članom 13 Evropske konvencije o ljudskim pravima. Zakon o zaštiti prava na fer suđenje u razumnom roku je usvojen 27. novembra 2007. godine.

Takođe, u vezi sa kršenjem **Evropske konvencije o ljudskim pravima**, kroz usvajanje Krivičnog zakona (član 437, paragraf 2) i Zakona o građanskom postupku (član 428 a) predviđa se mogućnost ponovnog razmatranja i otvaranja postupaka na nacionalnom nivou.

U skladu sa **preporukama GRECO-a** usvojena je odgovarajuća zakonska regulativa i administrativni kapaciteti za oblast borbe protiv korupcije i organizovanog kriminala, i formirani administrativni kapaciteti. U tekstu novog Zakona o spriječavanju sukoba interesa implementirane su sve preporuke GRECO-a, proširen je krug lica na koja se ovaj Zakon odnosi, proširena je nadležnost Komisije za utvrđivanje konflikta interesa koja sprovodi ovaj Zakon, posebno u smislu da može inicirati sankcije za kršenje ovog Zakona, unaprijeđene su odredbe koje se odnose na vrijednost poklona i ustanovljen je novi institut koji se odnosi na ograničenje javnih funkcionera vezano za njihov prelazak iz javnog u privatni sektor – „pantouflage“. Jedina GRECO preporuka koja nije do kraja sprovedena odnosi se na član 9 ovog Zakona kojim je jedino poslanicima dozvoljeno da budu predsjednici ili članovi organa upravljanja i nadzornog organa, izvršni direktori, članovi menadžmenta javnog preduzeća, javne ustanove ili drugog pravnog lica jednom javnom preduzeću ili javnoj ustanovi u kojima je država, odnosno opština vlasnik (pri čemu je članu Vlade Crne Gore, sudiji Ustavnog suda Crne Gore, sudiji, državnom tužiocu i zamjeniku državnog tužioca to izričito zabranjeno). U GRECO Izveštaju o usaglašenosti za Crnu Goru, koji je usvojen 5. decembra 2008. godine, preporuke koje se odnose na sukob interesa (XVI, XVII, XIX) su djelimično ispunjene, jer je Zakon o spriječavanju sukoba interesa bio u formi Predloga. Usvajanjem novog Zakona u januaru 2009. godine, implementacija navedenih GRECO preporuka je unaprijeđena, izuzev u dijelu koji se odnosi na učešće poslanika u odborima direktora preduzeća

u vlasništvu države. Narednim izmjenama i dopunama ovog Zakona očekuje se da će ta mogućnost biti ukinuta.

Uprava ima isključivo preventivne nadležnosti, kao i ulogu koordinatora državnih organa, nevladinog i privatnog sektora kada su u pitanju antikorupcijske inicijative, dok nadležnosti kontrole kao i represivne nadležnosti imaju drugi organi (Državna revizorske institucija, Uprava policije, itd.). Ističemo da je Uprava posebna budžetska jedinica u okviru budžeta države i da samostalno planira i realizuje svoje preventivne aktivnosti i u tom pogledu ne zavisi od Ministarstva finansija. Ministarstvo finansija vrši nadzor na Upravom u pogledu zakonitosti i efikasnosti njenog rada.

U skladu sa SE preporukama formirano je i **Specijalno odjeljenje za borbu protiv organizovanog kriminala** koje funkcioniše u okviru Vrhovnog državnog tužioca.

Crna Gora je decembra 2008. usvojila **Zakon o konfliktu interesa** (stupio na snagu januara 2009), a jula 2009. formirana je Komisija za utvrđivanje konflikta interesa.

U pravcu **jačanja struktura odgovornih za lokalnu samoupravu**, januara 2008. usvojeni su amandmani na Zakon o finansiranju lokalne samouprave, marta 2009. Zakon o državnoj imovini, februara 2009. Akcioni plan za lokalnu samoupravu

U fazi pripreme je i **Zakon o zabrani od diskriminacije**. Nacrt istog je u SE poslat na komentar. Venecijanska komisija i OEBS dostavili su ekspertsko mišljenje na ovaj Zakon.

U odnosu na preporuke koje se tiču **obezbjedivanja rodne ravnopravnosti**, Crna Gora je 24. jula 2007. usvojila Zakon o rodnoj ravnopravnosti.

4. LJUDSKA PRAVA

U ovoj oblasti Savjet Evrope posebnu pažnju poklanja **pitanju rješavanja statusa izbjeglih i raseljenih lica** u Crnoj Gori, izdavanja ličnih dokumenata istim i sl. Jedno od glavnih pitanja koja zaokuplja posebnu pažnju Vlade Crne Gore jeste rješavanje statusa izbjeglih i raseljenih lica u Crnoj Gori. Zavod za zbrinjavanje izbjeglica (pravni sljedbenik Komesarijata za raseljena lica) izdaje legitimacije raseljenih lica interno raseljenim licima sa Kosova. Neka od prava koja proizilaze iz statusa interno raseljenih lica su i besplatno osnovno i srednje obrazovanje, besplatna zdravstvena zaštita u svim državnim zdravstvenim ustanovama u Crnoj Gori, besplatna pravna pomoć itd.

U skladu sa Nacionalnom strategijom za trajno rješenje pitanja izbjeglica i interno raseljenih lica koju je Vlada Crne Gore usvojila 3. marta 2005. godine ravnopravno se tretiraju trajna rješenja: 1) integracija, 2) repatrijacija, 3) odlazak u treće zemlje. Dakle pitanje repatrijacije se tretira jednako sa procesima integracije, te su se u tom smislu i sprovodile određene aktivnosti i implementirali odgovarajući projekti.

U prethodnim godinama, ukupan broj lica koja su ostvarila mogućnost dobrovoljnog povratka na Kosovo je 2.450. povratak je uglavnom realizovan u okrugu Peći (opština Peć, Klina, Istok, Đakovica) i većina povratnika je RAE populacije. Raseljenim licima sa Kosova je omogućeno da posjete Kosovo i da se neposredno uvjere i vide u kakvom je stanju njihova imovina, koju im pomoć nudi lokalna zajednica i kakav je pristup njihovim pravima.

Zavod za zbrinjavanje izbjeglica je u saradnji sa udruženjima raseljenih lica zadnjih mjeseci sproveo anketu i pripremio spisak raseljenih lica sa Kosova koji su zainteresovani za povratak. Njih je za sada 1.300, a od ovog broja 400 lica je već u formalnoj proceduri povratka. Takođe, u toku je proces registracije izbjeglica i raseljenih lica.

Svih ovih godina sprovodi se socio-ekonomska integracija raseljenika u Crnoj Gori. U većini opština u Crnoj Gori su građeni i grade se stambene jedinice za raseljena lica. Do sada je Zavod za zbrinjavanje izbjeglica u saradnji sa međunarodnim organizacijama i naročito lokalnim samoupravama obezbijedio smještaj za raseljena lica u 406 stambenih jedinica u Crnoj Gori.

U cilju realizacije generalnog opredjeljenja Crne Gore za trajno rješavanje raseljeničkog problema, Vlada Crne Gore će nastaviti sa sprovođenjem aktivnosti u saradnji sa nadležnim institucijama

države Crne Gore i međunarodnim organizacijama, što će biti intenzivirano u procesu ispunjavanja uslova iz Mape puta za viznu liberalizaciju.

Imajući u vidu važnost **institucije Ombudsmana** Crna Gora podržava jačanje kapaciteta i budžeta kancelarije Ombudsmana. Pripremljen je nacrt amandmana na Zakon o Ombudsmanu koji je poslat SE na komentare.

Crna Gora kontinuirano radi na **obezbjedivanju i poštovanju ljudskih i manjinskih prava**. Ministarstvo za ljudska i manjinska prava je u ime Vlade CG izradilo i dostavilo nadležnim tijelima SE Izvještaj o sprovođenju Okvirne konvencije za zaštitu nacionalnih manjina, kao i Izvještaj o sprovođenju Evropske povelje o regionalnim i manjinskim jezicima u septembru 2007. godine. Savjetodavni komitet SE je donio Prvo mišljenje na Izvještaj Crne Gore o sprovođenju Okvirne konvencije o zaštiti nacionalnih manjina u februaru 2008. godine. Takođe, Savjet Evrope je pružio ekspertsku pomoć i direktno učestvovao u izradi Zakona o manjinskim jezicima i slobodama.

U toku je i implementacija **Strategije za poboljšanje položaja Roma, Aškalija i Egipćana u Crnoj Gori za period 2008-2012.**, koja predviđa set mjera i aktivnosti u oblastima socijalne zaštite, urbanog planiranja, obrazovanja, kulture i zdravstvene zaštite RAE populacije. u cilju poboljšanja njihovog položaja i uključenja u društvene tokove Crne Gore. Iako je odgovornost Vlade u ovom kontekstu primarna i odlučujuća, implementacija Strategije zahtijeva koordinirane, udružene i sinhronizovane napore i aktivnosti, na finansijskom i svakom drugom planu, međunarodne zajednice, oličene prije svega u Savjetu Evrope, OEBS-u i EU, i organizovanog civilnog sektora u Crnoj Gori.

Ministarstvo inostranih poslova je, nakon dostavljanja na uvid nacrta *Izvještaja o stanju ljudskih prava u Crnoj Gori od strane Kancelarije Komesara SE za ljudska prava*, kao i *Izjave CPT-a u vezi sa prvom periodičnom posjetom Crnoj Gori* u komunikaciji i koordinaciji sa relevantnim organima, objedinilo komentare i sugestije koje se tiču faktičkih nepravilnosti i date informacije prosljedilo Kancelariji Hamarberga i Komitetu za borbu protiv torture i nehumanog i ponižavajućeg ponašanja ili kažnjavanja. Takođe, formirana je Interesorska radna grupa za praćenje i sprovođenje preporuka iz Izvještaja Komesara SE za ljudska prava, a u saradnji sa Ministarstvom pravde formirana je i Interresorska radna grupa za borbu protiv torture i nehumanog i ponižavajućeg ponašanja ili kažnjavanja koja je pripremila i Akcioni plan za prevenciju torture.

Crna Gora je ostvarila punu **saradnju sa Haškim tribunalom**, što je bila jedna od obaveza kojima je Komitet ministara pridavao veliku pažnju. Poštovanje i ostvarivanje ljudskih prava i vladavine prava razlog su zbog kojeg je Crna Gora bila i ostala opredijeljena za saradnju sa Tribunalom u Hagu.

Zaključak

Crna Gora je od učlanjenja u SE napravila značajan iskorak u pravcu usvajanja odgovarajuće zakonske regulative, jačanja institucionalnih kapaciteta, ispunjavanja obaveza u odnosu na konvencija SE, te podigla nivo participacije u tijelima SE.

Crna Gora će, tokom ove i sljedeće godine, finalizovati proces pristupanja i ratifikacije preostalih konvencija, i spremna je da razmotri sve sugestije od strane SE o neophodnosti pristupanja nekim novim instrumentima ove organizacije. Vlada je precizno utvrdila rokove za realizaciju datih aktivnosti što govori o spremnosti CG da ozbiljno i istrajno radi na ispunjavanju svih preuzetih obaveza.

Crna Gora izuzetno cijeni aktivnosti Misije SE u Crnoj Gori koja u sinergiji sa EU, OEBS i drugim MO u Crnoj Gori, imaju višestruki značaj za realizaciju crnogorskih strateških interesa. Aktivnosti Misije korisne su, kako u projektima usmjerenim na reformu sudstva, javne i lokalne uprave, policije, kazneno-popravnih institucija, reformu obrazovanja i medija, borbu protiv organizovanog kriminala i trgovine ljudima, očuvanje kulturnog i prirodnog nasljeđa, tako i u usklađivanju izbornog zakonodavstva sa Ustavom, obezbjedivanju adekvatne zastupljenosti manjina u Parlamentu i pitanju pristupa dokumentima za RAE populaciju.

Ostvarivanje obaveza prema SE Crna Gora vidi kao najdirektniju potvrdu njenog odgovornog odnosa kao najmlađeg člana Organizacije, ali i kao najbolju preporuku napredovanja na putu

evropskih integracija. Crna Gora će i ubuduće biti pouzdan partner u promovisanju vrijednosti i unapređenju principa i ciljeva kojima SE teži.

117. Kakvi su koraci preduzeti na ratifikaciji i implementaciji u nacionalno zakonodavstvo Rimskog statuta o Međunarodnom krivičnom sudu? Da li postoje izuzeci od Rimskog statuta koje Crna Gora primjenjuje?

Crna Gora snažno podržava proces razvoja međunarodnog krivičnog prava kao nadnacionalnog prava i funkcionisanje međunarodnog krivičnog pravosudnog sistema. U skladu sa takvim opredjeljenjem Crna Gora je od samog početka podržavala ideju za osnivanje Međunarodnog krivičnog suda, dajući presudan doprinos u definisanju politike po ovom pitanju u okviru državno pravnog okvira u kojem se sa Republikom Srbijom tada nalazila.

Crna Gora kao nezavisna država, sa punim međunarodno pravnim subjektivitetom, obnovom državne nezavisnosti, preuzela je obavezu primjene međunarodnih ugovora i sporazuma kojima je pristupila državna zajednica Srbija i Crna Gora kao pravni sljedbenik SRJ. Takvo opredjeljenje sadržano je u Odluci o proglašenju nezavisnosti Republike Crne Gore i Deklaraciji nezavisne Republike Crne Gore (Sl. list RCG, br. 36/06) i u Ustavu Crne Gore (Sl. list CG, br. 1/07). Stoga ratifikacijom Rimskog statuta od strane SRJ, primjenjujući ustavne principe, Crna Gora je preuzela obavezu da uredi i krivičnoprocesne aspekte saradnje sa Međunarodnim krivičnom sudom. U tom pravcu Crna Gora je donošenjem strateških dokumenata i zakona ispunila te obaveze. Tako je Strategijom reforme pravosuđa 2007–2012. godine posebna glava posvećena jačanju međunarodno–pravosudne saradnje. Kao dio te aktivnosti donesen je i Zakon o međunarono pravnoj pomoći u krivičnim stvarima. Takođe, donošenjem Krivičnog zakonika Crna Gora je u potpunosti uskladila svoje krivično pravo sa materijalno pravnim zahjevima iz Rimskog statuta Međunarodnog krivičnog suda. Naime, u Glavi 35 Krivičnog zakonika, pod nazivom Krivična djela protiv čovječnosti i drugih dobara zaštićenih međunarodnim pravom, implementirani su članovi 6, 7 i 8 Rimskog statuta koji se odnose na inkriminaciju genocida, zločina protiv čovječnosti i ratnih zločina. Pitanje komandne odgovornosti riješeno je tako što je predviđena odgovornost vojnog zapovjednika ili drugog lica koje faktički vrši tu funkciju, odnosno drugog pretpostavljenog. Takođe, predviđena je odgovornost za nehatno izvršenje krivičnog djela.

Donošenjem zakona o saradnji sa Međunarodnim krivičnim sudom u Skupštini na sjednici održanoj 27 jula 2009. godine Crna Gora u potpunosti zaokružuje implementaciju obaveza koje proističu iz Rimskog statuta. Ovim zakonom uređuje se saradnja sa Međunarodnim krivičnim sudom i izvršavanje drugih obaveza, u skladu sa Rimskim statutom Međunarodnog krivičnog suda, kao i druga pitanja u vezi gonjenja učinilaca krivičnih djela iz člana 5 Statuta, odnosno krivičnih djela protiv čovječnosti i drugih dobara zaštićenih međunarodnim pravom koja se odnose na kršenje međunarodnog humanitarnog prava iz Krivičnog zakonika Crne Gore.

U skladu sa Zakonom Vlada može sa Međunarodnim krivičnim sudom zaključiti poseban sporazum o pitanjima preuzimanja postupka ili o međusobnoj saradnji.

Nadalje, Zakon predviđa učešće Crne Gore u radu Skupštine država članica Međunarodno krivičnog suda, kao i u radu drugih organa Suda i opredjeljenje sredstava za finansiranje Međunarodnog krivičnog suda koja je Crna Gora dužna da podmiri u skladu sa Statutom, a koja se obezbjeđuju u Budžetu Crne Gore.

Konačno, uređeno je da se odredbe ovog zakona koje se odnose na saradnju sa Međunarodnim krivičnim sudom primjenjuju na krivična djela iz člana 5 Rimskog statuta izvršena nakon 1. jula 2002. godine, tj. kad je Statut stupio na snagu.

Izuzeci:

Crna Gora i SAD su u aprilu 2007. razmjenom nota zaključili Sporazum o članu 98 Rimskog sporazuma, kojim su se obavezale da Međunarodnom krivičnom sudu neće izručivati državljane druge zemlje potpisnice, koji eventualno budu optuženi za ratne zločine, genocid i zločine protiv čovječnosti. Crna Gora je u potpunosti svjesna svih implikacija ovog sporazuma. Međutim, ova odluka je rezultat ozbiljnog procesa razmatranja njenih pozitivnih i negativnih strana. Radi se o političkoj odluci, i naš cilj nije bio da ni na koji način ugrožavamo međunarodno pravo, već da učinimo ono što je procijenjeno da je u najboljem interesu Crne Gore u datom trenutku. Crna Gora je potpisnica statuta MKS i u potpunosti će sarađivati sa ovim sudom i nastaviti, kao i do sada, da poštuje svoje međunarodne obaveze, što je i dokazala punom saradnjom sa Haškim tribunalom.

Procijenili smo da je prihvatanje sporazuma razmjenom nota najjednostavniji način, jer ne podrazumijeva formalno potpisivanje ili ratifikaciju, i samim tim ga je lakše, na isti način, izmijeniti ili raskinuti. Isto tako, uzeli smo u obzir da je naša Vlada u doba državne zajednice prihvatila ovakav sporazum na nivou SiCG kroz Sporazum između Srbije i Crne Gore i Organizacije Sjevernoatlantskog pakta (NATO) o tranzitnim aranžmanima za podršku mirovnim operacijama iz 2005.

Aneksi:

Error! No index entries found.